

Þriðjudaginn 24. mars 1981.

Nr. 209/1979. **Ákærvaldið**

(Jónatan Sveinsson, settur saksóknari)
 gegn

Matthíasi Hauki Guðmundssyni

(Jón E. Ragnarsson hrl.)

og

Viðari Ásmundssyni Olsen

(Ragnar Aðalsteinsson hrl.).

Opinberir starfsmenn. Ölögleg handtaka. Öflun falsgagna. Rangur framburður fyrir dómi. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Björn Sveinbjörns-son, Ármann Snævarr, Logi Einarrsson, Sigurgeir Jónsson og Þór Vilhjálmsson.

Í héraði voru sex menn hafðir fyrir sökum í máli þessu, og var þeim öllum dæmd refsing í héraðsdómi. Málinu er aðeins áfrýjað að því er varðar tvo þeirra, er óskað hafa áfrýjunar. Af hálfu ákærvalds er krafist þyngingar refsingar. Af hendi hinna ákærðu er krafist sýknu, en til vara, að refsing verði lækkuð og hún eftir atvikum dæmd skil-orðsbundin.

Dómi þeim, er ákærði Matthías Haukur sætti í sakadómi Njarðvíkur 17. apríl 1978 og getið er í hinum áfrýjaða dómi, var áfrýjað til Hæstaréttar. Í dómi Hæstaréttar var ákærða dæmt tveggja mánaða fangelsi, skilorðsbundið til 3 ára frá uppsögu dómsins að telja, fyrir brot á 248. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og 1. gr. laga nr. 35/1977.

Héraðsdómari hefur rakið málavexti og ákæruefni ræki-lega. Báðir hafa hinir ákærðu látið af opinberum störfum sínum, a. m. k. öðrum þræði vegna sakarefnis þessa. Ber að staðfesta héraðsdóm að því er varðar ákærða Viðar, en refsing ákærða Matthíasar Hauks þykir hæfilega ákveðin 7 mán-
 aða fangelsi. Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað eiga að vera óröskuð að svo miklu leyti sem dóminum er áfrýjað.

Dæma ber ákærða Matthías Hauk til að greiða verjanda sínum málsvarnarlaun fyrir Hæstarétti, 4.000.00 krónur, og ákærða Viðar til að greiða verjanda sínum hér fyrir dómi málsvarnarlaun, 3.000.00 krónur. Allan annan áfrýjunarkostnað greiði hinir ákærðu þannig, sbr. 2. mgr. 142. gr. laga nr. 74/1974, að ákærði Matthías Haukur greiði 3/4 hluta hans, en ákærði Viðar 1/4 hluta, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 6.000.00 krónur.

D ó m s o r ð :

Ákærði Matthías Haukur Guðmundsson sæti 7 mánaða fangelsi. Að öðru leyti á héraðsdómurinn að vera óraskaður að því leyti sem honum er áfrýjað.

Ákærði Matthías Haukur greiði verjanda sínum fyrir Hæstarétti, Jóni E. Ragnarssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, 4.000.00 krónur, og ákærði Viðar Ásmundsson Olsen greiði verjanda sínum fyrir Hæstarétti, Ragnari Aðalsteinssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, 3.000.00 krónur. Allan annan áfrýjunarkostnað sakarinnar greiði ákærði Matthías Haukur að 3/4 hlutum og ákærði Viðar að 1/4 hluta, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 6.000.00 krónur.

Dómi þessum ber að fullnægja með aðför að lögum.

S é r a t k v æ ð i

Sigurgeirs Jónssonar hæstaréttardómara.

I.

Hinn 17. apríl 1978 var ákærði Matthías Haukur dæmdur í sakadómi Njarðvíkur í 200.000 króna sekt til ríkissjóðs fyrir brot gegn 73. gr. tékkalaga nr. 94/1933, sbr. 1. gr. laga nr. 35/1977. Ákæra í því máli var gefin út 8. desember 1977, en brot framin í október og nóvember 1975. Dómi þessum var áfrýjað til Hæstaréttar, og með dómi hans 21. júní 1979 var ákærði Matthías Haukur dæmdur í 2 mánaða fangelsi

skilorðsbundið til 3 ára. Voru brot hans m. a. heimfærð undir 248. gr. alm. hegningarlaga. Brot það, sem til umfjöllunar er í þessu máli, er talið hafa verið framið 6. desember 1976. Ákæra er út gefin 24. júlí 1978. Héraðsdómur er upp kveðinn 31. maí 1979. Þegar héraðsdómari hinn 31. maí 1979 dæmdi ákærða Matthíasi Hauki hegningarauka, 9 mánaða fangelsi óskilorðsbundið, var hegningaraukinn viðbót við 200.000 króna sektarrefsingu. Er sú niðurstaða heimil og í samræmi við 2. mgr. 54. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. mgr. 77. gr. sömu laga. Með dómi Hæstaréttar frá 21. júní 1979 er sektarrefsingu þessari, eins og áður greinir, breytt í 2 mánaða skilorðsbundið fangelsi.

Með þessari breytingu á refsingu ákærða Matthíasar Hauks úr sektarrefsingu í skilorðsbundna fangelsisrefsingu er niður fallinn grundvöllur þess að dæma óskilorðsbundna fangelsisrefsingu sem hegningarauka. Hegningaraukinn verður hér óskilorðsbundin fangelsisrefsing til viðbótar skilorðsbundinni fangelsisrefsingu.

Samkvæmt ákvæðum 77. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 hefði átt að dæma í einu máli um ákæruatriði þau, sem greinir í báðum ákæruskjölum þeim, sem að framan greinir. Það var ekki gert. Því tel ég, að beita beri grunnreglum 60. gr. sömu laga. Samkvæmt þeim ber, eins og hér stendur á, að taka bæði málín til meðferðar í einu og dæma í einu lagi, og samkvæmt niðurlagi lagagreinar þessarar (7. gr. laga nr. 22/1955) ber að tiltaka refsingu eftir reglum 78. gr. almennra hegningarlaga.

II.

Refsingu ákærða Matthíasar Hauks tel ég réttilega ákvarðaða þannig, að refsing samkvæmt dómi Hæstaréttar frá 21. júní 1979, 2 mánaða fangelsi, haldist, en verði óskilorðsbundin. Við þá refsingu bætist í samræmi við reglur 78. gr. almennra hegningarlaga refsing fyrir brot þau, sem ákært er fyrir í ákæruskjali 24. júlí 1978, en um þau er skilmerkilega og rétt fjallað í héraðsdómi. Tel ég hana hæfilega ákveðna fangelsi 6 mánuði. Verður þá heildarrefsing ákærða Matthíasar Hauks 8 mánaða fangelsi.

III.

Að öðru leyti er ég samþykkur dómsatkvæði meiri hluta dómenda.

Dómur sakadóms Gullbringusýslu 31. maí 1979.

Ár 1979, fimmtudaginn 31. maí, var á dómþingi sakadóms Gullbringusýslu, sem háð var í dómsal bæjarfógetaembættisins í Kópavogi, að Auðbrekku 57, af Ólafi Stefáni Sigurðssyni setudómara, upp kveðinn dómur í sakadómsmálinu nr. 1503/1978: Ákæruvaldið gegn Matthíasi Hauki Guðmundssyni, fyrrverandi rannsóknarlögreglumanni, Kirkjubraut 3, Innri Njarðvík, Viðari Ásmundssyni Olsen, fyrrverandi dómarafulltrúa, Fífuseli 18, Reykjavík, E . . . , A . . . , B . . . og D . . . , fyrir eftirgreind brot á almennum hegningarlögum nr. 19/1940:

„I.

Gegn Matthíasi Hauki Guðmundssyni er málið höfðað fyrir að hafa sem rannsóknarlögreglumaður við embætti sýslumannsins í Gullbringusýslu og bæjarfógetans í Keflavík undirbúið og stjórnað ólöglegri handtöku á þeim Karli Guðmundssyni, Þóruelli 14, Reykjavík, og Guðbjarti Þórði Pálssyni, Bragagötu 38 A, Reykjavík, síðdegis mánudaginn 6. desember 1976 í Vogum á Vatnsleysuströnd, þar sem þeir voru staddir á bifreiðinni R 584, sem Guðbjartur Þórður hafði umráð yfir, eftir að hafa þá fyrr um daginn látið koma fyrir á laun í farangursgeymslu bifreiðarinnar ferðatösku, sem innihélt tvær flöskur af ótolluðu áfengi (vodka) og einn kassa af áfengum bjór, og notið til þess verknaðar aðstoðar meðákærðu A og B, sem Matthías Haukur hafði ekið til Reykjavíkur gagnert í því skyni að koma ferðatöskunni með fyrrgreindu innihaldi fyrir í bifreið Guðbjarts Þórðar, jafnframt því sem þær lokkuðu þá Karl og Guðbjart Þórð undir fölsku yfirskyni til að aka þeim til Grindavíkur með viðkomu í Vogum, þar sem þær yfirgáfu bifreiðina samkvæmt fyrirfram gerðri áætlun ákærða Matthíasar Hauks samtímis því sem hann sendi þangað lögreglumenn á vettvang, sem gerðu leit í bifreiðinni, fundu áfengið og handtöku þá Karl og Guðbjart Þórð fyrir grun um áfengis- og tolllagabrot.

Framanlýst háttsemi ákærða Matthíasar Hauks Guðmundssonar telst varða við 131. gr. og 1. mgr. 148. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga.

II.

Ákærðu A og B er í félagi gefið að sök að hafa gerst hlutdeildarmenn í framanlýstu broti meðákærða Matthíasar Hauks með því að fallast á beiðni hans um aðstoð við hina ólögsmætu handtöku, sem einkum beindist að Guðbjarti Þórði, og fara með Matthíasi Hauki í bifreiðinni Ö 1007 til Reykjavíkur fyrrgreindan dag, þar sem meðákærði Viðar Ásmundsson Olsen var einnig farþegi, gagngert í því skyni að setja sig í samband við Guðbjart Þórð undir því yfirskeyni að fala hjá honum erlendan gjaldeyri, en koma um leið fyrir í bifreið hans fyrrgreindri ferðatösku með áfenginu, sem þau höfðu með sér frá Keflavík og Matthías Haukur fékk þeim í hendur í Breiðholtshverfi í Reykjavík, þangað sem þær lokkuðu Karl og Guðbjart Þórð til að aka sér í fyrstu og komu þar fyrir ferðatöskunni í bifreiðinni, og síðan til að aka þeim til Grindavíkur með viðkomu í Vogum á Vatnsleysuströnd, svo sem áður greinir, þar sem þær yfirgáfu bifreiðina undir því yfirskeyni, að þær þyrftu að skreppa þar inn í hús, þar sem Matthías Haukur beið þeirra í bifreið að húsabaki, allt samkvæmt fyrirfram gerðri áætlun, og ók þeim til Keflavíkur.

Framanlýst háttsemi ákærðu A og B telst varða við 131. gr. og 1. mgr. 148. gr., sbr. 138. gr., sbr. 22. gr. almennra hegningarlaga.

III.

Ákærða Viðari Ásmundssyni Olsen er gefið að sök að hafa þriðjudaginn 18. janúar 1977 sem vitni fyrir sakadómi Hafnarfjarðar, þar sem fyrrgreint handtökumál var til rannsóknar, borð ranglega og staðfest framburðinn með drengskaparheiti, að ekki hafi aðrir en hann verið farþegar í bifreið hjá meðákærða Matthíasi Hauki frá Keflavík til Reykjavíkur laust eftir hádegi mánudaginn 6. desember 1976, og með því vísvitandi leynt því, að meðákærðu A og B voru þar einnig farþegar í bifreiðinni, sem ákærða hlaut þá að vera ljóst, að var það atriði, sem rannsóknin öðru fremur snerist um.

Framanlýst háttsemi ákærða Viðars Ásmundssonar Olsen telst varða við 1. mgr., sbr. 2. mgr. 142. gr. almennra hegningarlaga, sbr. nú 12. gr. laga nr. 101/1976 um breyting á þeim lögum.

IV.

Ákærða E er gefið að sök að hafa við skýrslugjöf fyrir sakadómi Hafnarfjarðar þriðjudaginn 21. desember 1976 og mánudaginn 1. mars 1977, þar sem ákærði mætti sem vitni og einn

þeirra lögreglumanna, er stóðu að fyrrgreindri handtöku á þeim Karli og Guðbjarti Þórði, vísvitandi rangfært framburð sinn um mikilsverð atriði í rannsókn málsins með því að leyna því að hafa séð tvær stúlkur í bifreið Matthíasar Hauks, Ö 1007, í seinna skiptið, er hann hitti Matthías Hauk á bifreiðinni á svonefndri Hæð ofan Vogakauptúns fyrrgreint handtökukvöld, og með því torveldað rannsókn málsins, sem þá öðru fremur beindist að því að finna svokallaðar „huldumeyjar“, sem reyndust vera þær sömu stúlkur og ákærði sá í bifreið Matthíasar Hauks í umrætt sinn, þær meðákærðu A og B.

Framanlýst háttsemi ákærða E telst aðallega varða við 1. mgr., sbr. 2. mgr. 142. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga, sbr. nú 12. gr. laga nr. 101/1976 um breyting á þeim lögum, en til vara við 1. mgr. 162. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga.

V.

Ákærðu D er gefið að sök að hafa með yfirlýsingu, dagsettri 23. mars 1977, ranglega og gegn betri vitund vottað, að meðákærða A hafi verið með ákærðu við ræstingastörf í Gagnfræðaskóla Keflavíkur mánudaginn 6. desember 1976 á tímabilinu frá kl. 1830—1900, þ. e. um sama leyti sem undirbúningur að handtöku þeirra Karls og Guðbjarts Þórðar var á lokastigi, og jafnframt samþykkt, að yfirlýsingin yrði afhent rannsóknardómara handtökumálsins, sem var gert, allt í því skyni að torvelda og villa um fyrir þeim, sem unnu að rannsókn málsins, og koma þannig í veg fyrir, að til hinna seku næðist.

Framanlýst háttsemi ákærðu D telst varða við 1. mgr. 162. gr. almennra hegningarlaga.

VI.

Dómkröfur:

Þess er krafist, að öll hin ákærðu verði dæmd til refsingar og til greiðslu alls sakarkostnaðar.

Ákærði Matthías Haukur Guðmundsson er fæddur 7. júní 1944 að Brekku, Vogum á Vatnsleysuströnd.

Hann hefur sætt kærnum og refsingum sem hér segir:

1962 1/11 í Gullbringu- og Kjósarsýslu: Sátt, 150 kr. sekt fyrir brot á 5. gr. umferðarlaga.

1963 16/4 í Gullbringu- og Kjósarsýslu: Sátt, 500 kr. sekt fyrir

brot á 1. og 2. mgr. 41. gr., sbr. 80. gr. umferðarlaga, og 15. gr., sbr. 17. gr. laga nr. 21/1957.

1966 17/9 í Gullbringu- og Kjósarsýslu: Sátt, 300 kr. sekt fyrir brot á 17. gr. umferðarlaga.

1971 15/3 í Gullbringu- og Kjósarsýslu: Sátt, 5.000 kr. sekt fyrir brot á 261. gr. hegningarlaga.

1978 17/4 í Njarðvík: Dómur: 200.000 kr. sekt fyrir brot á 248. gr. og 261. gr. hegningarlaga.

Ákærði Viðar Á. Olsen er fæddur 26. desember 1945 á Patreksfirði.

Hann hefur sætt kærnum og refsingum sem hér segir:

1966 6/5 í Reykjavík: Dómur: 2.000 kr. sekt fyrir brot á 25., 26., 37., 49. og 50. gr. umferðarlaga og 24. gr. áfengis-laga. Sviptur ökuréttindum í 3 mán.

Ákærði E er fæddur . . .

Hann hefur sætt kærnum og refsingum sem hér segir:

1965 15/7 í Hafnarfirði: Sátt, 400 kr. sekt fyrir brot á 50., sbr. 80. gr. umferðarlaga.

Ákærða A er fædd . . ., ákærða B hinn . . . og ákærða D hinn . . . Engin þeirra þriggja hefur sætt ákæru né refsingu, svo kunnugt sé.

II.

Það er upphaf þessa máls, að mánudaginn 6. desember 1976, um kl. 1850, gaf Keflavíkurlögreglan sig á tal við tvo menn, sem sátu í leigubifreiðinni R 584 á móts við hús nr. 41 við Ægisgötu í Vogum á Vatnsleysuströnd. Mennirnir reyndust vera Guðbjartur Pálsson bílstjóri, sem nú er látinn, og Karl Guðmundsson sjómaður, báðir úr Reykjavík. Guðbjartur var eigandi bifreiðarinnar, en Karl ökumaður. Við leit í bílnum fannst í farangursgeymslu hans ferðataska með tveimur 5 pela flöskum af Smirnoff vodka og einn kassi af áfengum bandarískum bjór af tegundinni Schlitz.

Báðir mennirnir voru handteknir og settir í hald. Við yfirheyrslur báru þeir á þá leið, að umræddan dag, 6. desember, kl. 1600—1800, hafi stúlka gefið sig á tal við Guðbjart, þar sem þeir sátu í bifreið hans á horni Spítalastígs og Grundarstígs í Reykjavík, og spurt hann, hvort hann gæti útvegað sér erlendan gjald-eyri. Guðbjartur kveðst hafa sagt, að svo væri ekki, en segist hafa boðist til að flytja hana og stúlku, sem með henni var, þangað sem þær vildu fara. Hafi orðið að ráði, að þeir ækju þeim upp í Breiðholtshverfi. Á leiðinni kveða þeir Karl og Guðbjartur stúlk-

urnar hafa haft orð á, að þær þyrftu að fara til Grindavíkur. Segjast þeir hafa boðist til að aka þeim þangað.

Þegar komið var upp í Breiðholt, hafi stúlkurnar farið úr bílnum, en komið að vörmu spori aftur með stóra ferðatösku, sem sett hafi verið í farangursgeymslu bílsins.

Eftir að sett hafði verið brennsluolía á bílinn, kveða þeir hafa verið ekið áleiðis til Grindavíkur, en á leiðinni þangað hafi stúlkurnar óskað eftir, að komið væri við í Vogunum, hafi önnur stúlk-an vísað leiðina inn í Ægisgötu að skurði, sem grafinn hafði verið þvert yfir veginn, og þarna hafi stúlkurnar farið út úr bifreiðinni. Þeir segjast síðan hafa beðið stúlnanna í bílnum, þar til lögreglan kom.

Karl Guðmundsson var látinn laus sólarhring síðar, en Guðbjartur Pálsson var í sakadómi Keflavíkur daginn eftir úrskurðaður í 20 daga gæsluvarðhald. Kvað upp þann úrskurð ákærði Viðar Á. Olsen, sem þá var fulltrúi bæjarfógetans í Keflavík. Var úrskurðurinn byggður á því, að fram hefðu komið þrjár kærur á hendur Guðbjarti um alvarleg fjármálabrot, sem þyrftu viðamikillar rannsóknar við. Væri hætta á, að slík rannsókn torveldaðist, ef hann héldi óskertu frelsi.

Gæsluvarðhaldsúrskurðinum var skotið til Hæstaréttar, sem ómerkta hann með dómi 18. desember 1976.

Fljótlega munu hafa vaknað grunsemdir yfirmanna við bæjarfógetaembættið í Keflavík um, að ekki væri allt með felldu varðandi handtöku þeirra Guðbjarts og Karls, og hinn 9. desember 1976 barst ríkissaksóknara bréf, þar sem þess var krafist af hálfu Karls Guðmundssonar, að rannsókn færi fram út af ólögmati handtöku.

Með umboðsskrá 14. desember 1976 var Steingrímur Gautur Kristjánsson, héraðsdómari í Hafnarfirði, skipaður til þess að fara með rannsókn vegna handtökunnar. Hófst rannsókn daginn eftir. Bar fyrstur vitni Jón Eysteinnsson bæjarfógeti. Segir svo m. a. í skýrslu hans:

„Um kl. 22.30 þriðjudaginn 7. des. hringdi Guðmundur Kristjánsson, aðalfulltrúi minn, í mig og tjáði mér, að Guðbjartur Pálsson hefði verið úrskurðaður í gæsluvarðhald þá fyrr um daginn, en ég hafði verið fjarverandi þennan dag frá embættinu, en var þá nýkominn heim. Sagði Guðmundur mér, að honum fyndist frumlögregluskýrslur í málinu grunsamlegar og hann hefði beðið John Hill rannsóknarlögreglumann að skrifa hjá sér aðdraganda að handtöku Guðbjarts Pálssonar og kæranda í þessu máli. Sagði

ég honum, að ég mundi líta á málið morguninn eftir, sem ég síðan gerði. Skoða ég síðan lögregluskýrslur í málinu morguninn 8. des., og voru þá viðstaddir Sigurður Hallur Stefánsson héraðsdómari og Viðar Olsen fulltrúi, sem var með rannsókn málsins og hafði úrskurðað framangreint gæsluvarðhald Guðbjarts. Spurði ég strax, hvort ekki hefði verið leitað að stúlkum þeim, sem nefndar eru í skýrslu Guðbjarts og kæranda, og sagði Viðari að sjá til þess, að það yrði gert. Einnig bað ég Viðar að sjá um það, að fingraför yrðu tekin af tösku og áfengisflöskum og bjórkassa, sem fannst í bifreið Guðbjarts Pálssonar, ef þegar væri ekki búið að gera það.

Minnir mig, að Viðar tjáði mér, að búið væri að grennslast fyrir um greindar stúlkur í Vogum, en hann vissi ekki, hvort búið væri að taka fingraför eða ekki. Ræddum við þetta mál talsvert, m. a. með tilliti til varnarþings málsins.

Ég hafði ekki frekari fréttir af málinu þennan dag, en fimmtudaginn 9. des. hringdi ég í síma rannsóknarlögreglunnar, og varð þar fyrir svörum John Hill rannsóknarlögreglumaður. Spurði ég um, hvort Viðar eða Haukur væru þarna staddir, en hann kvað svo ekki vera, en taldi, að þeir væru uppi á Keflavíkurflugvelli. Spurði ég hann þá, hvort hann vissi, hvort búið væri að taka fingraför af þeim hlutum, sem nefndir voru að framan, en hann kvaðst ekki vita til þess, að það hefði verið gert.

Þar sem John Hill taldi líklegt, að Haukur og Viðar væru staddir hjá Kristjáni Péturssyni uppi á Keflavíkurflugvelli, náði ég þar sambandi við einhverja stúlku í síma, en hún gat ekki gefið mér samband á tilgreindri skrifstofu, þannig að ég bað um skilaboð, þannig að ef Viðar væri þar, skyldi hann hafa samband við mig, og kvaðst hún geta komið slíkum skilaboðum á framfæri.

Stuttu seinna hringdi Viðar, og spurði ég hann þá, hvort búið væri að taka fingraförin. Heyrði ég, að hann spurði eftir því og svaraði síðan neitandi.

Ítrekaði ég þá ósk mína, að fingraför yrðu tekin þegar í stað og jafnframt að Halldór Jensson, varðstjóri í lögreglunni, yrði látinn taka fingraförin.

Á föstudagsmorgun hafði ég samband við John Hill í síma rannsóknarlögreglu, en hann var þar einn til svara, og innti ég hann eftir niðurstöðu fingrafararannsóknarinnar, og sagði hann mér þá, að engin fingraför hefðu fundist, hvorki á kassanum, tösk-

unni né flöskunni, og spurði ég hann þá, hvort Halldór gerði ekki skýrslu um það, og kvað hann já við því.

Bað ég hann síðan að koma með töskuna upp á skrifstofu, og kom hann síðan með töskuna, og var hún sett þar í geymslu. Þetta var um kl. 13.30—14.30.

Mér fór nú að finnast þetta allt mjög grunsamlegt varðandi þá tregðu, sem virtist vera á hluta af rannsókn málsins, svo sem upphafi þess, og í örstuttu samtali við John Hill, þegar hann kom með töskuna, spurði ég hann, hvort hann hefði ekki skrifað hjá sér ýmislegt varðandi atburði mánudagsins, og kvaðst hann hafa gert það.

Við Guðmundur Kristjánsson áttum síðan samtál um þessa atburði, milli kl. 17.00—19.00, föstudaginn 10. desember, og varð niðurstaða okkar sú, að við skyldum ræða við John.

Vorum við þá með þá ráðagerð í huga að taka út nokkrar öku-skirteinismyndir af stúlkunum og þ. á m. myndir af stúlkum, sem John Hill og Herbert Árnason varðstjóri höfðu tjáð Guðmundi, að þá grunaði að vera stúlkur þær, er þeir Guðbjartur Pálsson og Karl Guðmundsson greina frá í skýrslum sínum.

Daginn eftir ræddum við Guðmundur aftur þessi mál í síma, og töldum við ekki óhætt að fara og hafa tal af Guðbjarti, þar sem grunur okkar var þá orðinn það sterkur, að við töldum, að það gæti spillt fyrir væntanlegri rannsókn, ef hinir grunuðu sæju eða yrðu varir við slíkt. Áður en að þetta gerðist, hafði Hallvarður Einvarðsson tjáð mér í síma, rétt fyrir kl. 17.00 á föstudag, að búið væri að kæra til ríkissaksóknara meinta ólöglega handtöku á Karli Guðmundssyni, og hafði það áhrif á framangreinda ákvörðun, þar sem ég taldi fullljóst, að skipaður yrði setudómari í það mál, og því væri rétt að skýra honum frá grunsemdum okkar.

Ég bað síðan Guðmund að boða þá Herbert Árnason og John Hill á fund okkar á sunnudaginn 12. desember, og komu þeir til viðtals við okkur kl. 13.30 á skrifstofu embættisins.

Skýrðu þeir okkur frá ýmsum atriðum varðandi atburði mánudagsins, sem þeim fannst mjög grunsamlegir, miðað við þær lögregluskýrslur, sem gerðar höfðu verið í málinu. M. a. kom það fram hjá John Hill, að hann taldi, að útilokað væri, að Haukur Guðmundsson rannsóknarlögreglumaður hefði verið við síma kl. 13.20 á mánudaginn, allavega var hann ekki á lögreglustöðinni. Eins tjáði hann mér, að hann hefði orðið var við það strax

um morguninn þennan dag, að Haukur hygðist handtaka Guðbjart Pálsson þann dag.

Herbert Árnason kvaðst hafa hlustað á samtöl á talstöð þennan dag milli bifreiðanna Ö 1007, sem Haukur Guðmundsson ók, og bifreiðarinnar Ö 1002, en þar varð fyrir svörum Víkingur Sveinsson, sem gegndi rannsóknarlögreglumannsstörfum. Kvað Herbert fleiri lögreglumenn á stöðinni hafa heyrt þessi samtöl, þar á meðal Sigurð Hreinsson, Pálma Aðalbergsson og Guðna Sigurðsson, sem var varðstjóri þann dag.

Herbert sagðist hafa verið staddur á slökkvistöð Keflavíkur greindan dag eftir hádegi, hafi hann þá heyrt, að Ö 1007 var að reyna að kalla í talstöðina á Ö 1002 og hefði verið notuð rás 1, en móðurstöð lögreglunnar er ávallt stillt á rás 2, og eiga lögreglumenn að nota þá rás. Fannst Herbert þetta einkennilegt. Stuttu síðar kvaðst hann hafa farið niður á lögreglustöð, en hann var á aukavakt, og hafi þá seinna Haukur kallað á rás 2 í móðurstöðina og beðið þá um að kalla í hina bifreiðina og biðja hana að koma á rás 2, því það heyrðist ekki í honum á rás 1. Kvaðst Herbert síðan hafa hlustað í móðurstöðinni og hafi verið borið á milli af móðurstöðinni, þar sem bifreiðarnar heyrðu ekki hvor í annarri. M. a. hafi Haukur heyrst segja: „Eru þeir alveg sofandi, eru þeir búnir að missa hann fram hjá sér“. Auk þess hafi hann sagt: „Þið komið þá bara á fyrirfram ákveðinn stað“.

Þeir lögregluþjónarnir voru báðir beðnir um að skrifa skýrslu um þetta, sem þeir sögðu okkur Guðmundi, en þeir höfðu þá þegar verið beðnir að skrifa hjá sér punkta í þessu sambandi.

Í beinu framhaldi af þessu samtali reyndi ég að ná í vararíkissaksóknara, Hallvarð Einvarðsson, en hann var þá ekki viðlátinn, en ég náði í hann seinna, rétt fyrir kl. 20 þann dag, og skýrði frá grunsemdum mínum og að ég hygðist senda mál Guðbjarts Pálssonar til sakadóms Reykjavíkur til meðferðar, þar sem ég taldi ófært, að menn þeir, sem rannsökuðu málið, hefðu með það að gera og lítill mannaflí til að taka við rannsókninni að öðru leyti í Keflavík, auk þess sem Guðbjartur átti lögheimili í Reykjavík, og vararíkissaksóknari hafði tjáð mér, að hann hefði nýverið sent sakadómi Reykjavíkur ákæru á greindan Guðbjart.“

Rannsóknin beindist mjög að því að afla sönnunargagna um sannleiksgildi staðhæfinga þeirra Karls og Guðbjarts um tilvist tveggja stúlkna, sem hefðu lokkað þá suður í Voga, farið þar úr bílnum og skilið þá eftir, þar til lögreglan kom. Beindist fljótlega grunur að ákveðnum konum í þessu sambandi. Þá var það

kannað mjög ítarlega, hvort farið hefði verið að lögum við undirbúning handtökunnar og framkvæmd og hvort samtök hefðu verið um að framkvæma hana undir einhvers konar yfirsíni.

Voru allir þeir, sem komu nálægt framkvæmdinni, yfirheyrðir, svo og ýmis vitni.

Ákærði E, sem þá gegndi stöðu aðstoðarvarðstjóra í Keflavíkur-lögreglunni, kom fyrir dóm 21. desember 1976. Í þingbók er ritað, að hann sé áminntur um sannsögli og gætt sé ákvæða 2. mgr. 77. gr. laga nr. 74/1974. Í skýrslu hans segir á þessa leið:

„Það er öðru hvoru megin við 6 þetta kvöld sem handtakan átti sér stað, að Haukur kemur heim til mín og biður mig um að aðstoða sig við verkefni, sem hann þurfi á mér að halda við, í snarheitum. Ég var heima við smíðar í eldhúsinu hjá mér. Ég spyr, hvaða verkefni það sé. Hann segist ekki geta sagt mér það að svo stöddu, en segir, að ég eigi að hitta tvo aðra lögreglumenn, Víking og Skarphéðin. Jafnframt spyr hann mig að því, hvort ég verði meira en 2—3 mínútur að gera mig kláran. Ég spyr hann að því, hvort ég megi vera svona klæddur eða eigi að vera í ein-kennisfötum. Jafnframt spyr hann mig að því, hvort bíllinn minn sé í lagi og hvort ég geti farið upp á Hæð, sem kallað er, í Vogunum, og hitt þar Víking og Skarphéðin. Síðan fer Haukur, sýnilega að hraða sér. Ég fer á þennan stað, sem talað var um, gatnamótin þar sem afleggjarinn af Reykjanesbrautinni kemur á gamla þjóðveginn. Ég bið þarna drjúga stund, á að giska 10—15 mínútur, þó þori ég ekki að fara með tímann. Þá kemur Haukur þarna, þar sem ég er, og keyrir upp að hliðinni á bílnum hjá mér og segir, að þeir hafi tafist. Einhver orðaskipti verða þarna, og m. a. spurði ég, hverskonar verkefni væri um að vera. Þá sagði hann, að um sé að ræða bifreið með ótollaðan varning. Þegar við kveðjumst þarna, færi ég bíllinn minn. Ég sá svo ekki Hauk fyrr en á lögreglustöðinni í Keflavík. Örskömmu síðar kom lögreglubíllinn Ö 1002 veginn frá Reykjanesbrautinni. Þar taka þeir mig upp í bílinn. Síðan er ekið rakleiðis suður gömlu Reykjanesbrautina að Ægisgötu. Við stöldrum þar aðeins við. Gatan var lokuð með umferðarmerki. Þá sjáum við bifreið standa með stöðuljósum rétt vestar í götunni. Við förum rakleitt að bílnum. Ég fer fyrstur út úr lögreglubílnum og Skarphéðinn á hæla mér. Ég kom allavega fyrstur að leigubílnum farþegamegin og bið manninn, sem þar sat, að koma út og ræða við okkur í lögreglubílnum. Maður þessi, sem var með hækjur, kemur út og fer að lögreglubílnum og Víkingur með honum. Þá sný ég mér að bif-

reiðarstjóranum og bið um leyfi til að leita í bifreiðinni, spyr hann, hvort hann sé með einhvern varning í bílnum, sem hann þurfi að leyna. Það er nú það, segir hann. Ég er hér með einhverja tösku aftur í bílnum og stígur út úr bílnum og opnar farangursgeymsluna, sem var læst. Þar er ferðataska, sem ég opnaði strax, og í henni voru bjórkassi ásamt 2—5 pela vodkaflöskum. Kassinn og flöskurnar voru í plastpoka, hvert í sínu lagi og ullarteppi vafið utan um, íslenskt ullarteppi. Pokinn, sem vafinn var utan um bjórkassann, var svartur poki, af sömu sort og yfirleitt er notað undir sorp, en minni þokar utan um flöskurnar. Kassinn var í miðri töskunni, en flöskurnar til endanna.

Ég spurði bílstjóran, hvort hann gæti gefið skýringu á þessum varningi. Fyrst var hann á báðum áttum, en sagði síðan, að það væri stúlka, sem ætti þetta. Við vorum þarna tveir, ég og Skarphéðinn. Einhver orðaskipti voru þarna við bílstjóran. Ég man þau ekki. Það varð að samkomulagi með okkur Skarphéðni, að ég færi með bifreiðarstjóranum á lögreglustöðina í Keflavík, en þeir fara aftur tveir með farþegann í lögreglubílnum. Ég man ekki, hver orðaskipti voru þarna fyrst. Hann talaði um, hvort við ætluðum ekki að leita að stúlkunum eða stúlkunni. Hann talaði ábyggilega um eina stúlkuna fyrst, þegar við vorum að ræða saman. Ég sagði, að það yrði sendur lögreglubíll að leita að henni. Ég lagði lítinn trúnað á þessa sögu. Ég taldi víst, að þeir, sem voru í lögreglubílnum, mundu sjá um þá hlið málsins. Síðan var ekið sem leið lá til Keflavíkur, á lögreglustöðina þar. Þá segir hann mér frá þessum tveimur stúlkum, sem hann segir, að hafi átt töskuna og að þeir hafi hitt þær niðri í bæ í Reykjavík og ekið þeim þaðan upp í Breiðholt. Hann vissi ekki hvert þar. Reyndar minntist hann á það líka, að þessar stúlkur hefðu borgað olíu á bílinn. Þá voru þeir að koma úr Breiðholti, þá hafi verið ákveðið að fara suðureftir. Mig minnir, að hann hafi talað um, að það hefði átt að fara til Grindavíkur.

Þegar á lögreglustöðina í Keflavík kom, fórum við saman upp á skrifstofu, þar sem Haukur var fyrir. Þar ræddi Haukur lítillega við manninn. Þar var taskan opnuð og litið í hana. Síðan biður Haukur mig að fara með manninn fram á varðstofu og leyfa honum að biða þar þá smástund, sem um var að ræða. Þar biðum við korter 20 mínútur, eitthvað svoleiðis. Þá kemur Haukur og biður mig að fara með bílstjóran í Vogana að leita að stúlkunum og fá annan mann með, og jafnframt biður hann varðstjóra að leggja til bíl. Augnabliki seinna . . . það var ekki hægt

að fara strax, af því að það var enginn laus maður á vaktinni, en í millitíðinni kemur Haukur fram og biður um, að það sé útvegað fangapláss uppi á Keflavíkurflugvelli, og biður mig að fara með hann þangað, áður en við förum inn í Voga. Á meðan við erum að bíða, fer ég með hann inn í varðstjóraherbergi og sýni honum kort af Vogunum og bið hann að segja mér, hvert stúlkurnar hafi farið. Hann bendir þar á ákveðið hús. Að vísu var ég þá búinn að sýna honum, hvar bíllinn hafði verið, en að þessu húsi sagðist hann hafa séð stúlkurnar labba. Þetta hús, sem hann bendir mér á þarna, heitir Lundur. Þegar við förum af stað um átta-leitið, förum við með fangann upp á flugvöll og síðan rակleitt inn í Voga og fyrst í Lund og spyrjumst fyrir um það, hvort hafi einhverjar 2 stúlkur komið þarna á tímabilinu frá kl. ½6 um kvöldið. Við förum í Lund, Holt og Klöpp. Það var allsstaðar sama sagan. Það hafði enginn orðið var við neinar stúlkur.“

Þennan sama dag var tekin ítarleg dómskýrsla af ákærða Matt-híasi Hauki Guðmundssyni. Hann svarar neitandi spurningu dóm-ara um það, hvort hann hafi fengið tvær stúlkur til að lokka Guðbjart Pálsson til Keflavíkur. Hann rekur í löngu máli at-burði handtökudagsins, og byrjar frásögn hans á því, að hann kveðst hafa verið á lögreglustöðinni í Keflavík þennan dag kl. 1320, er í hann var hringt. Hafi óþekktur maður, sem ekki vildi segja til nafns, spurt, hvort hann hefði ekki áhuga á Guðbjarti Pálssyni, en hann mundi síðar þennan dag fara suður og vera með smygilvarning í bíl sínum. Að þessu sögðu hefði símtólið verið lagt á. Strax á eftir hafi hann farið að tygja sig til ferðar til Reykjavíkur, og var ákærði Viðar Á. Olsen samferða honum í lögreglubílnum. Þegar til Reykjavíkur kom, fór hann símleiðis að undirbúa eftirlit með bifreið Guðbjarts og velja sér menn til þess verks. Er síðan rakið, hvernig atvik urðu síðar um daginn og kvöldið.

Ákærði Viðar Á. Olsen bar vitni fyrir dómnum daginn eftir. Hann sagðist hafa kennt lasleika um hádegisbilið handtökudag-inn og fengið frí úr vinnu. Hafi hann orðið Hauki Guðmundssyni samferða til Reykjavíkur og farið úr bílnum á mótum Snorra-brautar og Laugavegar. Hafi Haukur ekkert sagt sér um fyrir-hugaðar aðgerðir, en upp úr kvöldmatartímanum hafi hann sagt sér, hvað gerst hefði.

Viðar kom aftur fyrir dóminn 18. janúar 1977. Hann lagði fram skriflega yfirlýsingu sína, þar sem hann gagnrýnir ýmis-legt varðandi framkvæmd rannsóknarinnar og lýsir sérstöku

trausti á hæfni og mannkostum Hauks Guðmundssonar. Dómari ritar í þingbók, að hann láti þess getið, að Viðar sé spurður sem vitni og að hann kunni að þurfa að staðfesta framburð sinn.

Viðar skýrði frá ferð sinni til Reykjavíkur handtökudaginn mjög á sömu lund og í fyrri skýrslu sinni, en lýsir henni nokkru nánar. Hann kvað sér ekki hafa verið kunnar neinar væntanlegar aðgerðir gagnvart Guðbjarti Pálssyni, en sagðist hafa fylgst með athugunum Hauks Guðmundssonar og Kristjáns Péturssonar í tollgæslunni á Keflavíkurflugvelli á athöfnum Guðbjarts. Hann kvaðst ekki líta svo á, að hann hefði haft afskipti af þessum athugunum sem dómari eða yfirvald.

Aðspurður sagði Viðar, að ekki hefðu aðrir verið í bílnum en þeir Haukur.

Að lokinni skýrslunni og eftir lögmaeltan undirbúning staðfesti Viðar hana með drengskaparheiti.

E kom að nýju fyrir dóm hinn 1. mars 1977. Hann var áminntur um sannsögli og gætt ákvæða 2. mgr. 77. gr. laga nr. 74/1974, svo sem greinir í þingbók. Eftir að hafa svarað nokkrum spurningum dómara er lesinn upp fyrir honum skýrsla hans fyrir rannsóknarlögreglu 25. janúar 1977. Hann kvað skýrsluna rétta í öllum atriðum, en gerir þá athugasemd, að hann sé ekki viss um síðari hluta leiðarinnar, sem hann hafi ekið. Í þessari skýrslu E rekur hann athafnir sínar handtökudaginn frá því kl. um 1800, er Haukur Guðmundsson kom heim til hans og óskaði aðstoðar. Þer frásögninni í öllum aðalatriðum saman við það, sem greinir í fyrri dómskýrslu hans frá 21. desember 1976, en er öllu ítarlegri um atvik fram að handtökunni. Þar sleppir í frásögninni, þegar komið er með hina handteknu til Keflavíkur.

Þessum þætti rannsóknarinnar, sem nú er lýst í stórum dráttum, lauk 6. apríl 1977. Styrkti rannsóknin mjög grun um það, að Haukur Guðmundsson hefði með liðsinni tveggja kvenna gerst sekur um brot á 131., 132. og 148. gr. almennra hegningarlaga. Var rannsóknin mjög viðamikil og ítarleg. Auk rannsóknardómarsans vann við málið rannsóknarlögreglumaður úr Reykjavík auk annarra. Ákveðinn grunur beindist fljótlega að ákærðu A og ákærðu D um að eiga þarna aðild að. Fór m. a. fram sakbending 4. janúar 1977. Voru þær A og D meðal 17 kvenna, sem leiddar voru fyrir þá Karl Guðmundsson, Guðbjart Pálsson og Einar H. Gíslason leigubílstjóra, hvern í sínu lagi. Sögðust þeir Karl og Einar ekki þekkja neina kvennanna, en Guðbjartur taldi sig þekkja A sem aðra kvennanna, sem höfðu farið með þeim

Karli suður í Voga 6. desember 1976. Eftir frekari athuganir og prófanir kvaðst Guðbjartur ekki geta kveðið fastar að orði um þetta. A neitaði því staðfastlega við yfirheyrslur að vera önnur þeirra kvenna, sem leitað var eftir, og sagðist aldrei hafa séð þá Karl, Guðbjart né Einar fyrr en við sakbendinguna, og við það sat.

Hinn 23. mars 1977 undirritaði D yfirlýsingu þess efnis, að mánudaginn 6. desember 1976 um kl. 17 hafi hún ásamt A farið í bíl þeirrar síðarnefndu að Gagnfræðaskóla Keflavíkur og verið þar báðar við ræstingavinnu á tímabilinu frá kl. 1830—1900. Þessari yfirlýsingu, sem var vottuð af ákærða Hauki Guðmundssyni, var komið á framfæri við umboðsdómarann.

Steingrímur Gautur Kristjánsson umboðsdómari sendi endurrit rannsóknarinnar ásamt sakargögnum til fyrirsagnar ríkissaksóknara með bréfi 31. maí 1977. Með bréfi ríkissaksóknara 8. desember 1977 var því lýst yfir, að niðurstaða athugunar rannsóknargagna væri sú, að þau hefðu ekki að geyma nægilega sterkar líkur til sakfellis, svo að fullnægi ákvæðum 115. gr. laga nr. 74/1974 til útgáfu ákæru á hendur Matthíasi Hauki Guðmundssyni. Sé því eigi af ákæruvaldsins hálfu krafist frekari aðgerða í málinu að sinni, nema fram komi nýjar upplýsingar, sem kynnu að renna styrkari stoðum undir sakargiftirnar.

Umboðsdómariinn sendi síðan endurrit rannsóknarinnar til rannsóknarlögreglu ríkisins ásamt ljósriti bréfs ríkissaksóknara.

Við upphaf rannsóknar í desember 1976 var ákærða Hauki Guðmundssyni vikið úr starfi um stundarsakir, og liðlega ári seinna var honum vikið að fullu og öllu úr starfi.

III.

Hinn 9. apríl 1978 kom á skrifstofu rannsóknarlögreglu ríkisins ákærða D og gaf þar skýrslu fyrir rannsóknarlögreglumanni þeim, sem unnið hafði við málið. Í skýrslu hennar segir m. a.:

„Fyrir nokkru síðan átti ég tal við yfirheyranda, og skýrði ég þá frá því, að ég vildi ekki þegja lengur yfir vitneskju minni í áðurgreindu handtökumáli. Mun ég nú skýra rétt og satt frá vitneskju minni í þessu máli.

Haukur Guðmundsson, fyrrverandi rannsóknarlögreglumaður í Keflavík, var um tíma kunningi minn. Haukur kom stundum í kaffi heim til mín, en heimili mitt er skammt frá lögreglustöðinni í Keflavík.

Náin vinkona Hauks Guðmundssonar, A, áður til heimilis að . . ., var á þessum tíma vinkona mín, og mun ég nú skýra frá því, hvernig við kynntumst.“

„Það var svo um það bil viku eftir handtökuna í Vogunum, að A kom á vinnustað minn að Aðalgötu 6 og bað mig um að koma fram í ganginn og ræða við sig. A spurði mig, hvort ég vissi, hverjar huldumeyjarnar væru eða stúlkurnar tvær, sem sagðar höfðu verið í bifreið Karls og Guðbjarts? Ég neitaði því, að ég hefði ekki hugmynd um það. Þá sagði A mér, að hún og vinkona sín B væru þessar „huldumeyjar“. A sagði mér, að hún hefði þörf fyrir fjarvistarsönnun 6. desember 1976, sem var hinn umræddi handtökudagur.

Bað A mig um að votta það, ef á reyndi, að hún hefði farið með mér í Gagnfræðaskóla Keflavíkur til ræstingar á venjulegum tíma þennan dag, þar sem við hefðum ræstað og lokið því verki um eða yfir kl. 19.00. Ég játaði þessu þegar í stað, án þess að ég vissi neitt frekar um þetta mál og án þess að hugleiða, hvað ég var þarna að gangast undir. Eftir að ég hafði játað því að bera það fyrir rétti, ef á þyrfti að halda, að við A hefðum verið við vinnu okkar í skólanum á tímabilinu kl. 17.00—19.00 eða 19.30, þá fór A sína leið. Það kom aðeins einu sinni fyrir á þessu tímabili, þ. e. a. s. í desember 1976, að A kom ekki með mér til vinnunnar í skólanum. Þessi dagur var 6. desember 1976, en þá beið ég á þáverandi vinnustað mínum Aðalgötu 6, og þegar ég var þess fullviss, að A kæmi ekki að sækja mig um kl. 17.00, þá lagði ég af stað fótgangandi í skólann. Ég er hér ekki að giska á neinn tíma, því við A fórum oftast um kl. 17.00 til þessarar vinnu, og ók A mér þá í bifreið sinni.

Það var svo ekki fyrr en eftir kl. 19.00 6. des. 1976, að A kom inn í skólann, og var þá með henni áðurgreind B. A sagði mér þarna, þegar ég innti hana eftir, hvar hún hefði verið, að hún hefði verið í Reykjavík (innfrá) að versla með B. Ég fór skömmu eftir kl. 19.00, eða alla vega fyrir 19.30, og voru þær þá við ræstinguna A og B, en B var þarna að hjálpa A við ræstinguna, sem er alveg bannað, þar sem ræstingakonum er ekki heimilt að láta hjálpa sér eða láta aðra annast starf sitt nema með leyfi Árna Vilmundssonar húsvarðar, og er ríkt eftir þessu gengið. Þess vegna er ég líka alveg viss um, að B og A hafa ekki komið fyrr en Árni var farinn úr skólanum, en hann fer nær alltaf fyrir kl. 19.00. Þetta var líka í eina skiptið, sem ég hef séð B ræsta með A.

Eftir að ég hafði lofað A að bera fyrir rétti, að hún hefði verið við ræstingar á tímabilinu kl. 17.00—19.00 6. des. 1976, þá fóru þau Haukur og A að venja komur sínar oftast til mín og segja mér sögur af því, hversu vondur maður Guðbjartur Pálsson (Batti-Rauði) væri. Þar á meðal, að margt fólk hefði framið sjálfsmorð, vegna þess að hann hefði farið svo illa með þetta fólk í fjármálum, og væri þessi maður svo alræmdur glæpamaður, að handtaka hans 6. des. 1976 hefði verið réttlætanleg og sjálfsögð, og kvaðst A ekki þurfa að sjá eftir sínum þætti við handtökuna, þar sem þarna hefði verið handtekinn þessi mikli glæpamaður, sem sjálfsagt væri, að kæmist undir manna hendur og fengi makleg málagjöld. Einnig komu þau í sitt hvoru lagi og marg ítrekuðu það við mig að segja nú engum frá vitneskju minni um þetta mál.“

„Það mun hafa verið í marsmánuði 1977, að Haukur Guðmundsson kom einn heim til mín og hafði þá meðferðis skjal, sem hann bað mig að undirrita. Þetta var einhver yfirlýsing um, að ég staðfesti það, að A hefði verið með mér 6. des. 1976 á tímabilinu 17.00—19.00 að því er mig minnir. Ég undirritaði þetta skjal, taldi ekki aftur snúið í málinu, þar sem ég hafði lofað A þessum vitnisburði um veru hennar á þessu tímabili. Ég hef séð þetta skjal hér, og hefur það verið lesið fyrir mig.

Ég vil nú reyna að afsaka mig að nokkru leyti, hvað varðar undirritun þessa skjals, sem ég sé nú mjög eftir, og einnig veit ég nú, hvaða þýðingu kann að hafa fyrir mig, þar sem þessi yfirlýsing er ósönn með öllu og því fólksk yfirlýsing. Haukur Guðmundsson kom með þetta skjal vélritað og sagði sem svo, að ég ætti að undirrita það. Ég átti því engan þátt að samningu skjalsins, og er það því að öllu leyti til komið frá Hauki Guðmundssyni. Veit ég ekki, hvað er átt við í skjali þessu, þar sem stendur: „Staðfesti hér með að gefnu tilefni“. Fljótlega eftir að ég undirritaði yfirlýsinguna, sem Haukur kom með til mín, þá varð mér endanlega ljóst, að ég vildi ekki halda kunningsskap við fólk af þessari manngerð, og á ég þá við Hauk og A. Mér var þá orðið ljóst, að ekki væri sama, með hvaða hætti menn væru handteknir, og illa væri komið um öryggi fólksins í landinu, ef lögreglumenn gætu handtekið einstaklinga án nokkurar ástæðu og jafnvel logið til um tilefni handtökunnar.

Sá ég því, að ég hafði látið gleppast af tali Hauks og A um, að glæpamenn ættu minni rétt á, að farið væri að lögum, er mál þeirra væru rannsökuð. Einnig varð mér ljóst, að ég hafði látið

hafa mig út í að fremja lögbrot með hugsanlegum framburði um, að við A hefðum verið saman á áðurgreindu tímabili 6. des. 1976.“

D hefur hinn 20. mars sl. skýrt frá atvikum fyrir dóminum, svo sem hér hefur verið rakið, og staðfest lögregluskýrsluna sem rétta í öllum atriðum.

Þær A og B voru handteknar og færðar til yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglunni hinn 25. apríl 1978 að gegnum úrskurði rannsóknardómara. Við yfirheyrslur játaði B strax aðild sína. Segir svo m. a. í skýrslu hennar:

„Ég viðurkenni það hér með, að ég var önnur stúlkan, sem lokkaði Karl Guðmundsson og Guðbjart Pálsson í Voga á Vatnsleysuströnd 6. des. 1976 að beiðni og áeggjan Hauks Guðmundssonar rannsóknarlögreglumanns, sem þá starfaði í Keflavík. Hin stúlkan, sem með mér var í þessari aðför að Karli og Guðbjarti, heitir A, til heimilis að . . .

Málavextir voru þeir, að Haukur Guðmundsson kom að máli við mig í byrjun desember 1976, þar sem ég var þá stödd heima hjá A. Þetta gerðist nokkrum dögum fyrir handtökudaginn 6. sama mánaðar. Haukur spurði mig, hvort ég vildi ekki gera sér greiða, en ég kvaðst gera það, ef ég gæti. Haukur sagði mér þá frá því, að hann hefði mikinn hug á að handtaka Guðbjart Pálsson (Batta-Rauða). Maður þessi hefði mjög illt orð á sér og hefði maður þessi meðal annars farið mjög illa með fólk í stórum stíl í peningamálum, meðal annars gert einhverja gjaldþrota. Frekari útlistanir hafði Haukur yfir illvirki þessa manns.

Ég kvaðst ekki sjá, hvað þetta kæmi mér við, en þá kvaðst Haukur ekki geta notað við handtöku Guðbjarts þá starfsmenn lögreglunnar, sem fyrir væru. Hann kvaðst þurfa að nota óþekkt andlit, eins og hann orðaði það. Einnig sagði Haukur mér, að ekki væri nóg að handtaka þennan mann, heldur þyrfti einnig að klekkja á honum. Í því skyni yrði að koma í bifreið hans smyglvarningi, svo hægt væri að klekkja á honum með þeim hætti að telja hann eiganda þess varnings. Eftir að ég hafði færst talsvert undan, að ég ynni þetta verk, þá varð það samt úr, að ég gekkst undir það að aðstoða Hauk í máli þessu, enda skildist mér, að ég væri þarna að aðstoða lögregluna í Keflavík við rannsókn stórmáls á hendur miklum afbrotamanni.

Þetta sama kvöld var lagt á ráðin heima hjá A. A hafði verið mjög treg að veita Hauki aðstoð sína, en að lokum kvaðst hún gera þetta, þó hún vildi ekkert koma nærri vinnu Hauks.

Haukur lagði nú á ráðin um, hvernig staðið skyldi að handtöku Guðbjarts Pálssonar. Sagði hann okkur í stuttu máli, að við ættum að fara í bíl leigubílstjóra nokkurs, sem síðan myndi finna Guðbjart Pálsson. Þegar við hittum Guðbjart, skyldum við biðja hann um að útvega okkur gjaldeyri, en síðan skyldum við fara með honum að fjölbýlishúsi í Breiðholti og sækja þangað tösku í bifreið Hauks, en í þessari tösku átti að vera smyglað áfengi. Einnig sagði hann okkur, hvert skyldi haldið, eftir að við hefðum beðið Guðbjart um að aka okkur til Keflavíkur. Við áttum að fá Guðbjart til þess að aka að tilteknu húsi í Vogum á Vatnsleysuströnd, þar sem við skyldum yfirgefa bifreið Guðbjarts og koma yfir í bifreið Hauks. Þarna myndi lögreglan síðan handtaka Guðbjart Pálsson.

Það var svo þann 6. des. 1976, að lagt var af stað til Reykjavíkur í embættisbifreið Hauks Guðmundssonar rannsóknarlögreglumanns í Keflavík, einhvern tíma eftir hádegi þennan dag, þó fyrir síðdegiskaffitíma. Í bifreiðinni voru: Haukur Guðmundsson, A, ég og einhver maður frá skrifstofu bæjarfógetans í Keflavík, en ég veit ekki, hvað sá maður heitir. Ég hef þó séð þennan mann síðar, eða mörgum mánuðum síðar, þar sem hann var að fá afgreiðslu í Sparisjóðnum í Keflavík.

Maður þessi sat í bifreiðinni við hlið Hauks Guðmundssonar, en við A sátum í aftursæti bifreiðarinnar.“

Eftir nokkurt hlé hélt B áfram skýrslu sinni. „Ég var að skýra frá ferðinni til Reykjavíkur þann 6. des. 1976, þegar fyrri skýrslu minni lauk. Maðurinn, sem sat við hlið Hauks í framsæti bifreiðarinnar, fór síðan út úr bifreiðinni við Miklatorg, og veit ég ekkert um, hvað af honum varð.

Síðan var haldið upp í Breiðholtshverfi, þar sem Haukur ók að langri húsasamstæðu við Þórufell. Þarna biðum við í bifreiðinni, meðan Haukur fór inn í sambýlishús þetta, og veit ég ekkert um, hvað Haukur aðhafðist þarna. Um það bil 15—20 mínútum síðar kom Haukur út úr þessu húsi og ók sem leið lá í neðra hverfið í Breiðholti, en á bílastæði fyrir aftan fjölbýlishúsið Dvergabakka 2—20 stöðvaði Haukur bifreiðina og sagði okkur, að þarna mundi hann biða í bifreiðinni og afhenda okkur ferðatöskuna með smyglaða áfenginu í. Haukur skýrði okkur einnig frá því, að við ættum að fara í gegn um fjölbýlishúsið að norðanverðu í gegn um undirganginn vestast í norðurhlið hússins.

Að svo búnu var ekið af stað og haldið sem leið lá í Innrétt-ingabúðina við Grensásveg, þar sem ég og A fórum niður í kjall-

ara þeirrar verslunar og keyptum nokkrar veggfóðursrúllur hvor.

Eftir að við höfðum keypt þessar veggfóðursrúllur, sem við fengum afgreiddar í plastpoka, sem mig minnir, að hafi verið hvítur að lit, var haldið í bifreið þessari (embættisbifreið Hauks) sem leið lá að Hlemmtorgi, þar sem Haukur benti okkur á leigubifreið, sem stóð í röðinni við Hreyfilsstaurinn fyrir framan Búnaðarbankann á Hlemmi. Haukur gekk sjálfur að þessum leigubíl og hafði þar tal af leigubílstjóranum, og síðan fórum við A inn í þessa bifreið og leigubifreiðarstjórinn ók af stað í leit að Guðbjarti Pálssyni (Batta-Rauða). Bifreiðin var af gerðinni Peugeot, en ég man ekki, hvernig bifreiðin var á litinn. Ekki get ég lýst leigubílstjóranum, en gæti best trúað því, að ég bæri kennsl á hann, ef ég sæi hann aftur.

Ók leigubílstjóri þessi síðan af stað í leit að Guðbjarti á Njarðargötu eða þegar ekið er upp Skólavörðustíg og beygt til vinstri, þá er þar staur fyrir Hreyfilsleigubíla gegnt Iðnskólanum í Reykjavík. Þarna hafði bílstjórinn okkar tal af öðrum leigubílstjóra, en kom síðan aftur í bifreiðina og ók af stað. Á Bergstaðastræti við Spítalastíg sáuum við hvíta Mercedes Benz bifreið, og þar var þá bifreið Guðbjarts Pálssonar. Bílstjórinn okkar stöðvaði bifreið sína fyrir framan bifreið Guðbjarts og gaf honum bendingu um að stöðva bifreið sína. Að svo búnu fór bifreið Guðbjarts fram úr bifreið okkar, og ég fór út úr leigubifreiðinni og gekk að bifreið Guðbjarts og spurði þá tvo menn, sem í bifreiðinni voru, um, hvort ég mætti ekki koma inn í bifreiðina. Það var auðsótt mál, og kom A þá einnig yfir í þessa bifreið. Ekki greiddum við leigubílstjóra okkar neitt fyrir aksturinn, enda hélt ég, að bæjarfógetaembættið í Keflavík myndi annast slíkar greiðslur. Skildi þar með milli bifreiðarstjóra okkar og bifreiðar Guðbjarts.

Ég sagði við Guðbjart, hvort hann gæti ekki útvegað okkur gjaldeyri, þar sem við værum á förum til Englands eða til London að mig minnir og þyrftum viðbótargjaldeyri. Guðbjartur sat við hliðina á ökumanninum, sem var mun yngri maður að því er mér virtist. Guðbjartur taldi ekki útilokað, að höm tækist að útvega okkur gjaldeyri. Var síðan ekið heim til Guðbjarts, en hann átti heima í Þingholtunum, þar fór bifreiðarstjórinn inn í íbúð Guðbjarts, og átti hann að hringja í einhverja stúlku á annari hvorri bifreiðastöðinni í Keflavík og spyrja hana um, hvort

hún gæti ekki útvegað gjaldeyri. Þetta var að fyrirsögn Guðbjarts, sem bílstjóri hans átti að hringja.

Pegar bifreiðarstjórinn kom út úr íbúð Guðbjarts, þá kom í ljós, að það yrði í lagi að fara til Keflavíkur og kaupa gjaldeyrinn þar. Við báðum þá Guðbjart og bílstjóra hans Karl Guðmundsson um að aka okkur heim til okkar, en það átti að vera í húsinu Dvergabakka 2—20. Gáfum við þá skýringu, að þarna ættum við heima og þangað þyrftum við að athuga um börn okkar, en ég man ekki eftir því, hvað við sögðumst eiga mörg börn. A var spurð um, hvaðan hún væri, og sagði hún einhverja sögu um það, sem ég held að hafi verið sönn. Guðbjartur og Karl töluðu við okkur um fyrirhugaða ferð okkar til útlanda, og man ég ekki lengur um einstök orðaskipti í því sambandi. Karl ók síðan að Dvergabakka 2—20, þar sem við fórum báðar út úr bifreiðinni og gegnum vestri undirganginn. Þaðan upp á bifreiðastæði, þar sem Haukur Guðmudsson rannsóknarlögreglu maður sat í bifreið þeirri, sem hann hafði ekið okkur í til Reykjavíkur og ég hef hér þekkt af ljósmynd sem sömu bifreið. Haukur kom út úr bifreið þessari og opnaði farangursgeymslu bifreiðarinnar og tók úr henni ferðatösku, sem hann afhenti okkur. Ekki man ég litinn á ferðatöskunni. Ferðataska þessi var talsvert þung, og fannst mér hún mun þyngri heldur en hún hefði átt að vera, ef aðeins væri í henni ein eða tvær áfengisflöskur.

Minnir mig, að við A bærum þessa tösku að undirganginum saman og ég síðan ein í gegn um undirganginn og að bifreið Guðbjarts, þar sem Karl kom út úr bifreiðinni og setti ferðatöskuna í farangursgeymslu bifreiðar Guðbjarts. Skömmu síðar kom A inn í bifreið Guðbjarts, og haldið var af stað suður til Grindavíkur, en þangað ætluðum við A eitthvað að gera, sem ég man ekki, hvað var.

Í neðra Breiðholtshverfi var stöðvað við bensínstöðina, þar sem eldsneyti var tekið á bifreiðina, en ekki man ég, hver greiddi þetta eldsneyti. Síðan var ekið sem leið lá suður eftir Reykjanesbraut í átt til Grindavíkur.

Við Kúagerði veitti ég athygli lögreglubifreið, en ekki létum við Guðbjart stöðva þar, enda ekki gert ráð fyrir því í skipulagi Hauks. Heldur var ekið sem leið lá, en Guðbjartur og Karl beðnir um að koma okkur stutta stund í Vogana á Vatnsleysuströnd, þar sem við kváðumst eiga eitthvert erindi, sem mig minnir, að hafi verið á þá leið, að við ætluðum að koma við hjá einhverri

vinkonu okkar. Þetta var að sjálfsögðu aðeins fyrirsíttur og aðeins sagt í þeim tilgangi að lokka Guðbjart á tiltekinn stað við húsið Lund í Vogum.

Leiðbeindum við nú Karli, hvar hann skyldi aka, og fyrir framan húsið Lund sögðum við honum að stöðva bifreiðina og bíða okkar. Síðan fórum við báðar út úr bifreiðinni og bak við húsið Lund og gengum þaðan bak við húsið Klöpp, sem ég hef hér séð ljósmyndir af. Bak við það hús beið Haukur Guðmundsson rannsóknarlögreglumaður í embættisbifreið sinni. Við settumst inn í bifreiðina til hans, og eftir nokkra stund lagði Haukur af stað.

Við gatnamótin, þar sem krossgötturnar eru efst í Vogaborpi, kom Haukur að bifreið, sem mig minnir að hafi verið kyrrstæð, en þó kann það að hafa verið öfugt, að bifreið Hauks hafi verið kyrrstæð við áðurgreind gatnamót. Mér varð strax ljóst, að maður þessi var lögreglumaður og heyrði það reyndar á tali Hauks við mann þennan. Maður þessi var á bifreið, sem mér fannst líkjast einna mest langri jeppabifreið, og virtist mér þetta ekki vera lögreglubifreið, heldur væri líklegast, að þessi bifreið væri einkabifreið þessa lögreglumanns. Eftir að Haukur hafði haft tal af þessum manni, sem hér hefur verið sagt frá, þá var haldið af stað til Keflavíkur. Haukur ók bifreiðinni, en við A vorum einu farþegarnir.

Ég held, að Haukur hafi ekið mér strax heim til mín, en ég man það ekki fullkomlega og þori því ekki að fullyrða, hvort eða hvert ég fór, þegar til Keflavíkur kom.“

Við yfirheyrslur fyrir rannsóknarlögreglu neitaði A fyrst í stað allri aðild sinni, en síðar um daginn viðurkenndi hún hana og skýrði frá atburðum mjög á sömu lund og greinir í skýrslu B hér að ofan. A kvaðst ekki hafa vitað fyrr en eftir á, hvað var í töskunni, sem þær sóttu upp í Breiðholt og sett var í farangursgeymslu bílsins.

Þær A og B skýrðu svo frá atvikum í ítarlegu máli fyrir sakaðómi þennan sama dag.

Ákærði E kom fyrir til skýrslutöku hjá rannsóknarlögreglu greindan dag.

Segir svo í upphafi skýrslunnar:

„Eftir að mér hefur hér verið tjáð, að grunur hafi fallið á mig, að ég eigi hlutdeild í ólöglegri handtöku áðurgreindra manna áðurgreindan dag, þá vil ég þegar í stað viðurkenna það hér með, að ég sagði ekki allan sannleikann í þessu máli við fyrri

rannsókn þess. Ég vil nú þegar í stað segja skilmerkilega frá málavöxtum og draga ekkert undan í þetta skiptið.

Fyrri skýrslur mínar eru sannleikanum samkvæmar í öllum aðalatriðum, en ég hélt því leyndu, sem hér verður greint frá: Eftir að Haukur hafði komið heim til mín og beðið mig um aðstoð, þá klæddist ég einkennisfötum lögreglunnar og fór á eigin bifreið minni að svonefndri Hæð, en það eru gatnamót efst í þorpinu, þar sem ekið er inn í þorpið.

Eftir að ég hef lagt bifreið minni, eins og ég skýrði frá í fyrri skýrslum mínum, þ. e. a. s. út fyrir veginn norðan við gatnamótin, þá kom Haukur Guðmundsson akandi á Ford Escort bifreið rannsóknarlögreglunnar og töluðumst við þarna út um glugga bifreiðanna.

Síðan ekur Haukur í burtu, eftir að hann hafði beðið mig um að færa bifreið mína norðar á veginn eða eins og við köllum það, inn fyrir Hæð. Þetta gerði ég síðan, en skömmu síðar kom Haukur aftur akandi á embættisbifreiðinni, og ók hann inn fyrir bifreið mína, þar sem hann sneri henni við og kom akandi og stöðvaði samsíða minni bifreið, en þá gátum við ekki talast við með sama hætti og í fyrra skipti, þ. e. a. s. út um glugga bifreiðanna, þar sem báðar bifreiðarnar voru með vinstri handar stýri.

Ég fór því út úr bifreiðinni og gekk að bifreið Hauks hægra megin. Opnaði ég hurðina hægra megin og settist í aftursæti bifreiðarinnar, en þar var fyrir kona, sem ég bar ekki kennsl á, en í framsætinu fyrir framan mig var einnig kona, sem ég bar ekki heldur kennsl á. Í bifreið Hauks voru því tvær konur, sem ég hef ekki sagt frá áður í framburðum mínum, og kom það til af því, að eftir að ég hafði haldið því leyndu í fyrsta skiptið, að ég hefði séð persónur í bifreið Hauks, þá fannst mér ekki hægt að leiðrétta framburð minn síðar. Þó hef ég haft miklar áhyggjur af þessu undanskoti mínu á þessari vitneskju.“

E skýrði frá því enn fremur, að hann hefði ekki haft neinn grun um samband milli þessara kvenna, sem hann sá í bíl Hauks, og þeirra tveggja stúlkna, sem hann var sendur til að leita að í Vogunum síðar um kvöldið, að fyrirsögn hinna handteknu.

Þá sagði hann, að Haukur Guðmundsson hefði komið að máli við sig um það leyti sem rannsóknin stóð sem hæst öðrum hvorum megin við áramótin, að þessar tvær konur, sem hann hefði séð, kæmu handtökumálinu ekkert við. Það hafi svo verið löngu síðar, að hann hafi komist að þeirri niðurstöðu, að þetta hefðu lík-

lega verið svonefndar „huldumeyjar“, en þá hafi honum fundist vera orðið of seint að bæta við framburð sinn.

Þegar E skýrði frá atvikum fyrir dóminum 20. mars sl., sagði hann m. a., að ástæðan til þess, að hann skýrði ekki frá því við rannsóknina, að þeir Haukur hefðu hist tvisvar á og innan við Hæðina og hann þá séð tvær konur í bifreið Hauks í seinna skiptið, hafi verið sú, að Haukur bað hann þarna í umrætt seinna sinnið að segja ekki frá því, að hann hefði séð konurnar. Hann tók fram, að hann hefði ekki álitíð þá, að konur þessar hafi verið neitt viðriðnar málið, en þar sem Haukur var léttur til kvenna, hafi hann álitíð það skýringuna á því, að Haukur vildi ekki láta segja frá tilvist þeirra þarna. E bætti við, að nokkru seinna, eftir að hann hafi komið fyrst fyrir dóminn, hafi vaknað hjá honum grunsemdir, að nefndar konur væru svonefndar huldumeyjar. Hann segir aðspurður, að hann hafi rétt kannast við aðra umræddra kvenna í sjón, þ. e. A, en hina þekkti hann ekki.

E sagði aðspurður, að þeir Haukur Guðmundsson væru bræðrasynir, á líku reki, báðir fæddir og uppaldir í Vogunum. Hafi þeir því þekkt frá barnæsku og löngum gengið saman í skóla. Hann segir, að umræddan dag hafi hann litið á Hauk sem yfirmann sinn í greindri lögregluaðgerð og sér því borið að hlýða honum svo sem alltaf hefði verið í lögregluaðgerðum, þar sem þeir voru báðir saman, eftir að Haukur varð rannsóknar-lögreglumaður.

E segir aðspurður, að sér hafi orðið ljóst einhvern tíma eftir 21. desember 1976, að hann væri hugsanlega að þegja yfir einhverju öðru en kvennamálum Hauks Guðmundssonar, en hann geti ekki fullyrt, hvort þetta var fyrir 1. mars 1977, er hann kom fyrir dóm í síðara sinnið.

Hinn 26. apríl 1978 komu þeir Viðar Á. Olsen og Haukur Guðmundsson til yfirheyrslu hjá rannsóknarlögreglu.

Viðar Á. Olsen neitaði því statt og stöðugt, að nokkrar konur hefðu verið samferða þeim Hauki til Reykjavíkur í lögreglubílum handtökudaginn. Vísaði hann til þess, sem hann hefði áður sagt, og ítrekaði það. Sat við hið sama, þótt þær A og B hefðu bent á hann sem samferðamanninn úr hópi nokkurra manna við sakbendingu síðar um daginn.

Haukur Guðmundsson kvaðst halda fast við fyrri framburð sinn og vísaði til hans og kvaðst engu þar þurfa að breyta eða

bæta við. Hann vísaði á bug sem röngu, er honum voru kynnt atriði úr skýrslum þeirra D, A, B og E.

Tveimur dögum seinna kom Viðar Á. Olsen á skrifstofur rannsóknarlögreglunnar og gaf svohljóðandi skýrslu að eigin ósk:

„Ég er hingað kominn til að breyta framburði mínum í máli þessu, og óska ég að segja sannleikann.

Þegar ég var samferða Hauki Guðmundssyni í bifreið frá Keflavík til Reykjavíkur þann 6. 12. 1976, þá voru tvær stúlkur með okkur í bifreiðinni, en ég þekkti þær ekki né vissi deili á þeim. Að öðru leyti hefur framburður minn verið réttur.

Ástæðan fyrir að ég sagði ekki frá þessu áður er sú, að ég tók mjög að óttast, að mér kynnu að hafa orðið á mistök sem dómara með því að vera ekki nægjanlega gagnrýnninn á þær skýrslur, sem ég fékk um handtökuna, og að hafa ekki kannað þann þátt nánar.

Áður en ég var kallaður fyrir hjá umboðsdómaranum, þá ákvað ég að þegja yfir því, að stúlkurnar hefðu verið í bifreiðinni. Þetta ákvað ég eftir að hafa rætt við Hauk Guðmundsson um það, og þetta gerði ég til að bjarga eigin skinni í stað þess að hætta á að segja frá og þá jafnvel að fórna embættisheiðri mínum.

Fyrstu dagana eftir handtökuna var ég mjög upptekinn við rannsókn á málum Guðbjarts Pálssonar. Nokkrum dögum síðar, er svokallað handtökumál fór í gang, þá fór mér að verða ljóst, að verið gæti, að allt væri ekki með felldu varðandi handtökuna. Grunsemdir mínar voru byggðar á því, að tvær stúlkur voru í bifreiðinni með okkur Hauki til Reykjavíkur og að mér kynni að hafa orðið þar á, er ég kannaði það ekki nánar í upphafi.

Ég spurði Hauk ekki um handtökuna sjálfa né heldur um stúlkurnar, sem með okkur voru í bifreiðinni. Ég minnst þess ekki, að ég hafi rætt um handtökuna við þá menn, sem unnu að rannsókn á málum Guðbjarts.

Skömmu áður en ég kom fyrir dóm þann 22. des. 1972, þá ræddi ég um það við Hauk Guðmundsson, að ég myndi ekki greina frá því, að stúlkurnar hefðu verið í bifreiðinni 6. 12. 1976. Ég var þá orðinn smeikur um, að þarna væri um sömu stúlkur að ræða og þeir Guðbjartur Pálsson og Karl Guðmundsson héldu fram, að verið hefðu í bifreið þeirra. Ég tók að eigin frumkvæði þá ákvörðun að bera rangt um þetta atriði fyrir dómi, ef til kæmi, til þess að bjarga sjálfum mér. Ég treysti mér ekki til að skýra efnislega frá því, sem við Haukur ræddum um í þessu sambandi.

Ég man ekki, hvar við vorum staddir, er þetta var rætt. Við hittumst mjög oft á þessu tímabili, þar sem við unnum talsvert saman.“

Viðar var nú yfirheyrður mjög ítarlega og spurður um fjölmörg atriði varðandi málið. Í lok skýrslunnar leiðrétti hann það, sem í upphafi greinir, að hann hafi ákveðið að þegja yfir tilvist stúlkanna, eftir að hann talaði við Hauk. Hið rétta sé, að um þetta hafi hann verið búinn að taka ákvörðun af sjálfsdáðum, er hann talaði við Hauk.

Haukur Guðmundsson var færður til yfirheyrslu síðar þennan dag, og í langri og ítarlegri skýrslu skýrði hann frá atvikum í smáatriðum. Daginn eftir kom hann fyrir rannsóknardómarann. Skýrsla hans, sem tekin var upp á segulband, hljóðar svo:

„Það mun hafa verið sunnudaginn 5. desember 1976, að ég átti viðræður við stúlkurnar B, nú til heimilis að . . ., og A, til heimilis að . . . Óskaði ég eftir því við þær, að þær aðstoðuðu mig við að koma á möguleikum á handtöku Guðbjarts Pálssonar, en ég hefði þá um nokkra vikna skeið unnið að rannsókn á ýmsum málum, sem vörðuðu hann og fleiri menn. Ég tók þetta til bragðs, þar sem ég taldi, að rannsóknin þyldi ekki neina bið á handtöku og torvelt að fara réttar og hefðbundnar leiðir að fenginni reynslu af því. Þar á ég við mörg mál, sem voru tekin af mér á rannsóknarstigi, frumrannsóknarstigi. Þær féllust á að taka þátt í þessu, en hugmynd mín var að koma fyrir gössi í bifreið Guðbjarts og fá hann þannig suður á Reykjanessvæðið. Það var ákveðið að hefjast handa strax á mánudegi, og ég ákvað að taka stúlkurnar eftir hádegi á mánudag og aka með þær til Reykjavíkur í þessum tilgangi. Eftir hádegi á mánudag tók ég stúlkurnar á Vesturbraut 10 í Keflavík. Áður hafði ég samkvæmt sérstakri ósk Viðars Olsens tekið hann með okkur utan við skrifstofu bæjarfógetans í Keflavík, en hann þurfti einhverra hluta vegna að komast til Reykjavíkur. Viðar var kominn í bifreiðina á undan stúlkunum, en þær settust báðar í aftursætið, þegar þær komu í bifreiðina. Síðan var ekið til Reykjavíkur. Viðar fór úr bifreiðinni á horni Snorrabrautar og Laugavegar í Reykjavík, og ég sá hann ekkert meira eftir það. Í bifreiðinni lagði ég á frekar ráðin um framkvæmd verksins, en kvöldið áður hafði ég útbúið góss í tösku, sem var bjórkassi og tvær flöskur af áfengi. Því var komið fyrir í farangursgeymslu bifreiðarinnar Ö 1007, sem ég hafði til umráða. Áður en farið var í Reykjavík, fór ég að gera ráðstafanir til þess að hringja í þá menn, sem

ég ætlaði að handtaka Guðbjart suður frá, en það var Víkingur Sveinsson lögreglumaður og Skarphéðinn Njálsson lögreglumaður. Ég fór því næst á skrifstofu sakadóms í ávana- og fíkniefna-málum og fékk þar afnot af síma. Þar hringdi ég í Víking Sveinsson, sem þá var staddur á lögreglustöðinni, og sagði honum, að ég þyrfti á aðstoð hans að halda, það hann um að fá lánaðan lögreglubíl og taka Skarphéðin Njálsson á heimili sínu þá seinna um daginn. Annað sagði ég Víkingi ekkert um verkið eða þær hugmyndir mínar, sem ég ætlaði að koma í framkvæmd. Ég reyndi jafnframt að ná í símasamband við Skarphéðin, en án árangurs þarna, og fór við svo búíð. Meðan þetta var, höfðu stúlkurnar beðið í bifreiðinni fyrir utan lögreglustöðina. Eftir þetta ók ég upp í Breiðholt, fórum þarna að fjölbýlishúsum við Dvergabakka, þar sem ákveðið var, að ég mundi afhenda stúlkunum töskuna, ef þær fyndu Guðbjart þá um daginn. Eftir það fór ég að Þórufelli 6 og fékk þar afnot af síma. Þá mun klukkan hafa verið um 3 um daginn. Þarna náði ég símasambandi við Skarphéðin, sem að þá var að vakna, hann hafði verið á næturvakt nóttina áður, og sagði ég honum það, að ég yrði að fá hann í verk, og sagði honum jafnframt, að Víkingur mundi taka hann þarna heima hjá sér innan tíðar og það hann um að fara með honum inn í Kúagerði og biðja þar, því ég ætti von á því, að bifreið Guðbjarts Pálssonar R 584 kæmi þar suður síðla dags með smyglgóss í bílnum. Um var talað, hugmyndin var að láta sem þarna hefði verið leigubifreið á ferð með smyglgóss innan borðs. Ég tel fullvíst, að þarna strax hafi ég sagt Skarphéðni, að ef þeir yrðu bifreiðarinnar varir, þá skyldu þeir stöðva hana og leita í henni. Hann jánkadði þessu, og síðan hélt ég áfram að undirbúa það, sem ég ætlaði mér að koma í framkvæmd. Frá Þórufelli fór ég niðurundir leigubílastaur við Hlemm, Hreyfli, ég taldi það heppilegast að fá bíl frá Hreyfli til að leita uppi Guðbjart, því að Guðbjartur er tengdur þeirri bílastöð. Ég lagði þá bifreiðinni neðarlega í Þverholti skammt frá bílastæðinu og taldi mig sjá þar bifreið, sem ég þekkti, sem var rauð Peugeot-bifreið og Einar nokkur Gíslason á og ekur. Ég gekk út úr bifreiðinni og niður að Kránni við Snorrabraut og fullvissaði mig um það, að þetta væri sá bíll, sem taldi að hefði verið. Hann var ekki næstur í röðinni, hann var þriðji eða fjórði bíll, ef ég man rétt. Því næst fór ég aftur í bifreið mína, bentu stúlkunum á, að þær skyldu fara í þennan bíl og biðja bílstjóran um að finna, að reyna að finna hann Guðbjart Pálsson. Ef það tækist, þá ættu

þær að koma að fjölbýlishúsi við Dvergabakka og taka þar töskuna hjá mér, eins og áður hafði verið ákveðið. Þetta gekk svona í öllum aðalatriðum. Guðbjartur fannst. Stúlkurnar komu upp eftir og tóku töskuna. Nú ég veitti bifreið Guðbjarts eftirför á lengdar nokkra stund og meðal annars að Bárugötu 38, þar sem hann var til heimilis. Síðan ók ég, þar sem ég taldi vera hættulegt að veita bifreiðinni meira eftirför um borgina, þá ók ég suður fyrir Straumsvík og beið þar átekta. Það mun hafa verið um klukkan 18.00 eða þar um bil, sem að bifreið Guðbjarts fór þar hjá og nokkrir bílar einnig. Ég veitti henni eftirför í humátt suður á við. Það, sem skeði næst, að það sést ekkert lífsmark með lögreglubifreiðinni, sem stóð í hrauninu við Kúagerði, þegar bifreið Guðbjarts ók þar fram hjá og ég einnig. Þegar hér var komið, hafði ég alfarið horfið frá þeirri hugmynd minni að láta stöðva bílinn þarna og hirða stúlkurnar, því að það hefði komið breytt staða að nokkru mörgu leyti, sem var í fyrsta lagi, að það hefði verið viðbótarmaður, sem reyndist síðar vera Karl Guðmundsson, í bifreiðinni og mikil umferð var á veginum eða nokkuð mikil, þegar þetta var, þannig að ég taldi réttast að láta bifreiðina fara suður í Voga, þar sem að ákveðið var, að stúlkurnar skyldu yfirgefa hana, ef lögreglubíll væri ekki á tilsettum tíma, vegna þess að ég hafði enga vitneskju um, að hún yrði komin þarna á réttum tíma, því ég reiknaði ekki með, að þetta drægist svona lengi fram eftir deginum. Nú, það, sem að skeður næst, er, að ég ek fram úr bifreið Guðbjarts á Strandarheiði niður í Voga rakleiðis heim til E og bið hann um að aðstoða mig og spyr hann, hvort hann geti farið í einkennisbúning á sínum bíl inn fyrir svonefnda Hæð og veitt lögreglumönnum aðstoð, sem væru á leiðinni niðureftir. E vissi ekkert frekar um mála-vöxtu. Hann gerði strax það, sem ég bað hann um. Ég fór rakleiðis í burt aftur, hafði talstöðvarsamband við lögreglubílinn og náði lélegu sambandi, ég heyrði illa í hinni lögreglubifreiðinni og bað þá um að koma í Vogana, því bifreiðin væri komin þangað, og í framhaldi af þessu bað ég lögreglustöðina um að bera á milli og biðja þá að færa sig á milli bylgja á stöðinni, ef vera mætti, að næðist betra samband. Þetta stóð í nokkra stund, þetta stímabrák í talstöðinni, nema það að þeir koma áleiðis í Vogana. Ég fór á fyrirfram ákveðinn stað, þar sem ég ætlaði að taka stúlkurnar við húsið við Klöpp. Þá rétt í þann mund sem, eða rétt áður en þær bar þar að, tók ég þær í bifreiðina og hafði þær með mér á burt. Seinna hitti ég E upp á þessari Hæð, þar

sem hann hafði staðsett bifreið sína. Við töluðumst þarna við milli bifreiða, og hann vildi vita, hvað um væri að vera. Ég gaf honum eitthvað lítið út á það, nema það, að E snarast yfir í bifreiðina til mín og sest inn. Áður höfðu stúlkurnar sest báðar í aftursætið, og ég ætlaðist alls ekki til þess, að E sæi þetta kvenfólk, og segi við þær, um leið og E snarast út úr sinni bifreið: „Beygið ykkur niður.“ Og þær gerðu það, og ég tel fullvíst og reyndar veit, að E sá aldrei stúlkurnar. Í sambandi við þetta vil ég taka það fram, að þegar kæra Karls Guðmundssonar kom fram, þá spurði ég E að því gagngert, hvort hann hefði séð eitt-hvert fólk í bílnum hjá mér, en hann neitaði því alfarið. Nú, ég sé lögreglubílinn á leiðinni niður afleggjarann í Vogum, og þá fór ég burt rakiðis til Keflavíkur, þar sem ég keyrði stúlkurnar til síns heima. Og eftir það fór ég að lögreglustöðinni, þar sem ég kallaði lögreglubifreiðina og spurði um, hvar þeir væru, og fékk þær upplýsingar, að þeir væru á leiðinni með Guðbjart og félagan hans. Bað ég þá um að koma við á stöðinni og tala við mig. Skarphéðinn kom inn á stöð, og ég fékk honum lyklana að lögreglustöðinni í Sandgerði og bað hann að fara þangað með Guðbjart, en Karl skyldu þeir koma með inn. Þegar þetta var, var klukkan að nálgast átta, milli hálf átta og átta, og í framhaldi af þessu sendi ég E ásamt öðrum lögreglumanni, Jónharði Jakobssyni, í Voga að leita að stúlkum, sem talið var, að hefðu týnst, og lét færa Karl Guðmundsson til fangahúss. Þetta er atburðarásin í aðalatriðum.“

Þeir Viðar Á. Olsen og Haukur Guðmundsson voru að kröfu rannsóknarlögreglunnar úrskurðaðir í gæsluvarðhald 29. apríl 1978, hinn fyrrnefndi til 5. maí, en Haukur til 12. maí. Var Viðar leystur úr varðhaldi 2. maí, en Haukur 5. maí. Hafði þá farið fram umfangsmikil rannsókn í samræmingar- og staðfestingar-skyni og til að ganga úr skugga um hugsanlega frekari aðild ákærðu eða annarra að hinni ólögsmætu handtöku eða undirbúningi hennar. Kom ekki neitt fram, sem þýðingu telst hafa varðandi sakarefni máls þessa umfram það, sem að framan er í höfuðatriðum rakið.

Auk ákærðu voru yfirheyrðir í þaula lögreglumennirnir Sveinn Víkingur Sveinsson rannsóknarlögreglumaður, Finnur Skarphéðinn Njálsson, sem þá var orðinn yfirlögregluþjónn á Ísafirði, en þeir voru, svo sem fram er komið, ásamt ákærða E í sveit þeirri, sem framkvæmdi handtökuna. Einnig Einar Henryr Gíslason leigubílstjóri, sem ók þeim A og B frá Hlemmi handtöku-

daginn, uns hafðist upp á Guðbjarti Pálssyni, svo sem áður er frá skýrt. Voru þessir þrír menn yfirheyrðir sem sakborningar.

Í bréfi ríkissaksóknara, sem fylgdi ákæru og dags. er sama dag, hinn 24. júlí 1978, segir á þá leið í niðurlagi, að varðandi þá þrjá aðilja, sem við sögu komi í málinu, þ. e. þá lögreglu-mennina Svein Víking Sveinsson og Skarphéðin Njálsson og Einar H. Gíslason leigubílstjóra, skuli það fram tekið, að eftir atvikum sé ekki krafist frekari aðgerða að því er þá varði.

Með úrskurði sakadómsins 11. ágúst 1978 vék hinn reglulegi dómari, Jón Eysteinnsson bæjarfógeti, sæti. Undirritaður var skipaður setudómari í málinu með bréfi dómsmálaráðuneytisins 16. ágúst 1978. Málið var þingfest 16. september 1978. Eftir skipun verjenda í samræmi við óskir ákærðu og málið hafði verið búið þeim í hendur fór fram framhaldsrannsókn um tiltekin atriði, svo sem síðar greinir. Málið var tekið til munnlegs málflutnings eftir þinghald 20. mars sl., og fór hann fram 23. f. m. og málið þá dómtekið. Vegna mikilla anna dómara við önnur dómstörf í embætti sínu hefur dómur eigi orðið upp kveðinn fyrr.

IV.

Rétt þykir að rekja kröfugerð ákærðu, svo sem hún er fram sett af verjendum.

Af hálfu Hauks Guðmundssonar er aðallega krafist sýknu og að allur sakarkostnaður verði dæmdur á hendur ríkissjóði, þ. m. t. málsvarnarlaun, en til vara, að hann verði dæmdur til þeirrar mildustu refsingar, sem lög framast leyfi.

Fyrir Viðar Á. Olsen er gerð krafa um sýknu af öllum kröfum ákæruvaldsins og að ríkissjóði verði dæmt skylt að greiða hæfileg málsvarnarlaun og þóknun fyrir réttargæslu.

Verjandi E gerði þær dómkröfur f. h. skjólstæðings síns aðallega, að hann yrði sýknaður af öllum kröfum ákæruvaldsins og allur sakarkostnaður lagður á ríkissjóð. Til vara krafðist hann þess, að ákærði yrði dæmdur í skilorðsbundna refsingu.

Dómkröfur af hálfu A voru þær aðallega, að hún yrði sýknuð af kröfum ákæruvaldsins, til vara, að refsing yrði felld niður með hliðsjón einkum af 5. og 3. tölulið 74. gr. alm. hegningarlaga, en til frekari vara, að ákvörðun refsingar yrði frestað skilorðsbundið, og til þrautavara, að refsing yrði færð verulega niður og fullnustu hennar frestað skilorðsbundið.

Fyrir hönd B er aðallega gerð krafa um sýknu og að allur sakarkostnaður, þ. m. t. málsvarnarlaun, tildæmdur úr ríkissjóði.

Til vara er gerð krafa um, að refsing verði ákveðin skilorðsbundin.

Kröfur D eru þær aðallega, að hún verði sýknuð af öllum kröf-ákæruvaldsins og sakarkostnaður, þ. m. t. málsvarnarlaun, lagður á ríkissjóð, en til vara, að ákvörðun refsingar verði frestað skilorðsbundið.

Verður nú fjallað um sakargiftir á hendur ákærðu hverjum um sig, svo sem þær eru fram settar í ákæru, og tekin afstaða til þeirra.

1. Ákærði Matthías HAUÐUR Guðmundsson.

Samkvæmt eigin framburði ákærða fyrir rannsóknarlögreglu og dómi, sem studdur er ítarlegum skýrslum meðákærðu A og B og fleiri gögnum, svo sem rakið er að framan, telst vera sann- að, að ákærði Haukur Guðmundsson hafi sem rannsóknarlög- reglumaður við embætti sýslumannsins í Gullbringusýslu og bæjarfógetans í Keflavík undirbúið og stjórnað ólögmætri hand- tóku á þeim Karli Guðmundssyni og Guðbjarti Pálssyni síðdegis mánudaginn 6. desember 1976 í Vogum á Vatnsleysuströnd, þar sem þeir voru staddir í bifreið Guðbjarts, eftir að hafa fyrr um daginn látið koma fyrir á laun í farangursgeymslu bílsins ferða- tósku, sem í voru tvær ótollaðar áfengisflöskur og kassi af áfeng- um bjór, og notið til þess verknaðar aðstoðar meðákærðu A og B, sem hann hafði ekið til Reykjavíkur gagngert í því skyni að koma ferðatöskunni með greindu innihaldi fyrir í bíl Guðbjarts, jafnframt því sem þær lokkuðu þá Karl og Guðbjart undir fölsku yfirskini til að aka þeim til Grindavíkur með viðkomu í Vog- um, þar sem þær yfirgáfu bifreiðina samkvæmt fyrirfram gerðri áætlun ákærða Hauks, samtímis því sem hann sendi lögreglu- menn á vettvang, sem gerðu leit í bifreiðinni, fundu áfengið og handtóku þá Karl og Guðbjart fyrir grun um áfengis- og toll- lagabrot.

Með þessari háttsemi sinni hefur ákærði Haukur Guðmunds- son gerst sekur um brot á 131. gr. og 1. mgr. 148. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga, svo sem ákært er. Er því sýknu- kröfu vísað á bug.

Í málsvörn af hálfu ákærða, sem nær eingöngu fjallaði um varakröfu hans, var meginþunginn lagður á málsbætur og það atriði, að hann væri ranglega ákærður fyrir beint brot á 1. mgr. 148. gr. hegningarlaga, þar sem um hlutdeildarbrot væri að tefla að réttu lagi, ef brot teldist vera á annað borð, en til þess skorti

huglæg skilyrði. Beri af þessum sökum að sýkna af ákæru um brot á greindri lagagrein, en dæma fyrir brot á 131. gr., sbr. 132. gr. og 138. gr. alm. hegningarlaga. Sé brot ákærða raunverulega það, að hann gerist offari sem agent provocateur.

Eigi verður fallist á þessar varnarmálsástæður. Haukur Guðmundsson kom alls ekki fram sem agent provocateur. Á það hugtak ekki við hér. Hann hefur gerst sekur um brot á ofangreindum hegningarlagagreinum, svo sem áður er sagt.

Það er áður fram komið, að Hauki Guðmundssyni var vikið úr starfi sínu að fullu og öllu í árslok 1977 eftir ársfrávikningu um stundarsakir. Þá hafði hann verið í lögregluliði Keflavíkur síðan 1965. Frá því hann vék úr lögreglunni ók hann fólksflutningabíl um hríð, en síðan eigin vörubíl frá stöð og hefur haft að eigin sögn sæmilegustu tekjur. Haukur er kvæntur og á 3 börn.

Hinn 7. mars sl. kom ákærði fyrir dóminn að eigin ósk í því skyni að skýra frá því, hvað honum hefði gengið til í sambandi við handtökuna og hvaða heimildir honum hafi verið tiltækar. Í skýrslunni greinir Haukur frá samstarfi sínu og Kristjáns Péturssonar, deildarstjóra í tollgæslunni á Keflavíkurflugvelli, við rannsókn sakamála fyrr á árum og ýmiss konar hótunum og aðkasti, sem að Kristjáni hafi verið beint út af þessum málum.

Þá segir Haukur frá því, að er þeir Kristján hófu frumathuganir á málum Guðbjarts heitins Pálssonar, hafi að sögn Kristjáns gerst æ tíðari upphringingar ókunnra aðilja til hans, sem höfðu uppi hótanir um líflát og alls konar ófarnað honum til handa og ástvinum hans. Viku fyrir handtökuna hafi Kristján sagt honum frá því, að ókunnur maður hefði sagt sér í síma, „að liðið hans Batta væri búíð að skipuleggja hvarf hans, ef hann og Haukur hættu ekki þessu snuðri.“

Aðfaranótt sunnudagsins 5. desember 1976 segir Haukur, að hringt hafi verið heim til sín. Í símanum hafi verið karlmanns-rödd, sem hefði sagt, að þetta Battamál þeirra félaga væri hættulegt og því yrði gerð alvarleg aðför að Kristjáni Péturssyni, ef ekki yrði lát á þessu ónæði af þeirra völdum.

Haukur segir, að Kristján hafi lengst af, og lagt á það ríka áherslu, óskað þess, að hann segði engum frá þessum hótunum, en hefði nú fallist á, að skýrt væri frá atvikum.

Þá skýrir Haukur frá því, að honum hafi verið tiltæk vitneskja um ýmis viðskiptamál Guðbjarts heitins, og nefnir sérstaklega mál tiltekins manns í Keflavík.

Segir Haukur, að þessar ógnanir, sem að ofan er lýst, og tilfinningar sínar til málsins í heild hafi neytt sig til að reyna handtöku Guðbjarts á eigin spýtur og án tafar, þar sem hann hafi óttast um líf Kristjáns og um leið viljað koma lögum yfir Guðbjart.

Kristján Pétursson deildarstjóri kom fyrir dóminn sem vitni af þessu tilefni hinn 20. mars sl. Hann staðfesti í öllum höfuðatriðum það, sem Haukur hafði borið um alls konar ógnanir, þ. m. t. líflátshótanir, sem að honum hefði verið beint um langt árabil. Lýsti hann atvikum nánar.

Hann sagðist vera sannfærður um það, að hin ólögmdæta handtaka hefði verið neyðarráðstöfun af hendi Hauks vegna ótta um, að hótunaraðiljar hefðu sig í frammi. Þá kæmi það til, að mikið álag hefði orsakað tímabundna breytingu á eðlislægri dómgreind Hauks, sem síðan hefði valdið rangmati á kringumstæðum. Hefði Haukur verið yfirhlaðinn störfum, lítið sofið undanfarnar nætur fyrir handtökuna, hjónaband hans í rúst um þær mundir. Við þetta hefðu blandast áhyggjur hans um það, að náinn samstarfsmaður hans yrði fyrir aðför illræðismanna út af máli, sem þeir hefðu unnið að saman. Í þessu ljósi verði að skoða gerðir Hauks.

Hvorugur þeirra Hauks og Kristjáns kvaðst geta sagt með vissu, frá hverjum greindar hótanir stöfuðu.

Þegar það er virt í heild, sem fram er komið um handtöku þá, sem málið er af risið, þykir ekki rétt að synja fyrir, að ákærði Haukur Guðmundsson hafi talið sig vera að þjóna þjóðfélags-hagsmunum, er hann undirbjó og afréð handtökuna, þótt um þetta færi hann villur vegar. Á hinn bóginn verður ekki talið, að neyðarréttarsjónarmið eigi hér við, svo sem fram kom í máls-vörn og vísað til 1. töluliðs 74. gr. alm. hegningarlaga. Heldur ekki ástæður þær, sem greinir í 4. tölulið nefndrar lagagreinar.

Refsing ákærða Hauks Guðmundssonar verður ákvörðuð með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga og með það í huga, sem að ofan greinir, auk þeirra atriða, sem teljast geta átt við, í 70. gr. alm. hegningarlaga. Þá ber að líta til ákvæða 78. gr. alm. hegningarlaga vegna dóms sakadóms Njarðvíkur 17. apríl 1978 yfir ákærða, en þar er dæmt um ákæru honum á hendur vegna útgáfu innstæðulausra tékka í október og nóvember 1975. Eigi verður talið, að skilyrði þau séu fyrir hendi, sem getur í síðasta málslið 1. mgr. 148. gr. alm. hegningarlaga, sbr. 19. gr. sömu laga.

Samkvæmt þessu þykir refsing ákærða Matthíasar Hauks Guðmundssonar hæfilega ákveðin fangelsi í 9 mánuði. Rétt þykir, að gæsluvarðhaldsvist hans frá 29. apríl 1978 til 5. maí s. á. komi til frádráttar með fullri dagatölu.

2. Ákærðu A og B.

Sýknukrafa þeirra beggja, A og B, er á því byggð fyrst og fremst, að um ásetning sé eigi að ræða. Báðar hafi þær verið óvitandi um ólögmæti þess verknaðar, sem þær hafi verið ginn- tar til, og reyndar staðið í þeirri trú, að hann væri í fyllsta máta löglegur, enda framkvæmdur fyrir og að beiðni lögreglunnar. Af hálfu A er og á það bent, að hún hafi alls ekki vitað eða haft minnstu hugmynd um, hvað hafi verið í tösku þeirri, sem þær komu fyrir í bifreið Guðbjarts.

Að áliti dómsins fær þetta ekki staðist. B hefur viðurkennt að hafa vitað, að í töskunni voru tilbúin sönnunargögn, enda var tilbúningur þeirra og það að koma þeim fyrir þungamiðjan í ráðagerðum ákærða Hauks. Þegar gögn málsins um þetta atriði eru virt í heild, verður talið, að þær báðar, A og B, hafi vitað eða mátt vita, að í töskunni voru sönnunargögn, búin til af ákærða Hauki í því skyni að klekkja á eða ná taki á Guðbjarti Pálssyni eftir fund þeirra í bíl hans. Hlaut því hverjum að vera augljóst ólögmæti framkvæmdar þessara ráðagerða. Verður því talið sannað, að þær A og B hafi gerst sekar um hlutdeild í framanlýstu broti meðákærða Hauks, svo sem í ákæru er lýst og í upphafi greinir.

Með þessari háttsemi hafa þær gerst brotlegar við 131. gr. og 1. mgr. 148. gr., sbr. 138. gr., sbr. 22. gr. almennra hegningarlaga.

Hvorug ákærðu hefur nokkurn tíma sætt kæru eða refsingu, svo kunnugt sé. Þær skýrðu nokkuð greiðlega frá atvikum, er þær voru færðar til yfirheyrslu. Þegar þetta er virt og með hverjum hætti þær gerðust þátttakendur í ráðagerðum Hauks Guðmundssonar, svo og önnur þau atriði, er hér teljast skipta máli, og hliðsjón höfð af 77. gr. hegningarlaga, þykir refsing þeirra hvorrar um sig hæfilega ákveðin fangelsi í 2 mánuði. Rétt þykir eftir atvikum, að fullnustu refsingar skuli frestað og að hún skuli niður falla eftir þrjú ár frá uppkvaðningu dóms þessa að telja, haldi ákærðu almennt skilorð 57. gr. hegningarlaganna, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

3. *Ákærði Viðar Ásmundsson Olsen.*

Málsvörn Viðars Á. Olsen er á því reist, að hann hafi haft réttmæta ástæðu til að ætla, að hann lægi undir grun um einhverja aðild að hinni ólögsmætu handtöku, undirbúningi hennar eða eftirleik, er hann kom fyrir dóm hinn 18. janúar 1977. Rannsóknardómarinn hafi rangmetið stöðu hans og látið bóka í þingbók, að hann kæmi fyrir sem vitni, þótt öll atvik réttlættu það, að hann ætti að vera í sporum sökunautar, svo sem þarna stóðu sakir. Því hefði honum verið refsilaust að skýra rangt frá um ferðina til Reykjavíkur 6. desember 1976, sbr. fyrri málslið 1. mgr. 143. gr. alm. hegningarlaga. Þá hefði hann óttast, að skýrði hann frá því, að tvær konur hefðu verið samferða þeim Hauki til Reykjavíkur ofangreindan dag, hefði það hugsanlega leitt til refsí-ábyrgðar honum á hendur fyrir mistök við dómstörf, sbr. seinni málslið nefndrar lagagreinar.

Ákærði hefur sagt, að nokkrum dögum eftir að rannsókn hófst í málinu, hafi honum farið að verða ljóst, að verið gæti, að ekki væri allt með felldu með handtökuna, svo sem að framan er rakið.

Á það verður ekki fallist, að Viðar Á. Olsen hafi haft réttmæta ástæðu til að ætla, að skýrði hann rétt frá öllum atvikum, er hann kom fyrir dóminn, mundi það geta bakað honum refsíábyrgð samkvæmt 132. gr. alm. hegningarlaga. Í mesta lagi mátti hann ætla, að það yrði hugsanlega til þess að varpa einhverri rýrð á störf hans sem dómara.

Þegar Viðar kom fyrir dóminn 18. janúar 1977, var það sérstaklega tekið fram af dómara, að hann væri vitni. Hann afhenti dómara yfirlýsingu sína, dags. þennan dag, en í henni lýsir hann sérstöku trausti á Hauki Guðmundssyni og aðdáun sinni á honum fyrir dugnað og þrautseigju í starfi. Kemur þetta illa heim við það, sem hann sjálfur segir, að nokkrum vikum áður hafi farið að vaxa með honum grunur og tortryggni um handtökuna og þar með á Hauki. Í niðurlagi yfirlýsingarinnar segist hann efa það, að honum sé skylt að svara spurningum fyrir dómnum, og vísar til 92. gr. laga nr. 74/1974.

Eigi verður talið, svo sem hér stóðu sakir, að dómara væri rétt eða hefði borið að líta á ákærða sem grunaðan á þessum tíma. Gefa málgögn ekki tilefni til slíkrar ályktunar, þar sem málið var ekki orðið það skýrt, að þess væri nokkur kostur. Verður talið, að ákærða hafi verið ljóst, að hann væri fyrir dómnum sem vitni, en ekki sökunautur, enda hafði hann ekki þá neina

gilda ástæðu til að ætla annað. Um huglæga afstöðu hans þykir mega ráða af efni yfirlýsingarinnar, er hann lagði fram við umrætt þinghald.

Samkvæmt því, sem nú er sagt, þykir talið sannað, að ákærði Viðar Á. Olsen hafi gerst sekur um rangan framburð fyrir rétti, svo sem í ákæru segir, og hafi því brotið gegn 1. mgr. 142. gr. almennra hegningarlaga, svo sem lagaákvæðið nú hljóðar, sbr. 12. gr. laga nr. 101/1976 um breyting á almennum hegningarlögum.

Viðar Á. Olsen sagði upp dómarafulltrúastarfi sínu hinn 27. apríl 1978. Ber að telja stöðumissi og gerbreyttar framtíðarhorfur ákærða beinar afleiðingar brotsins. Með það í huga, ákvæði 70. gr. almennra hegningarlaga og annað það, sem hér telst skipta máli, þykir refsing Viðars Á. Olsen hæfilega ákveðin fangelsi í 3 mánuði. Eigi þykja vera efni til að fresta fullnustu refsingar skilorðsbundið, en rétt þykir, að gæsluvarðhaldsvist hans 29. apríl 1978 til 2. maí s. á. komi til frádráttar með fullri dagatölu.

4. Ákærði E.

Sýknukrafa E er á því byggð, að hann hafi verið yfirheyrður sem sökunautur í umrædd tvö skipti fyrir sakadóminum og því sé honum refsilaust, þótt hann skýrði ekki rétt frá öllum atvikum.

Það er áður frá skýrt, að í upphafi beggja þinghaldanna, sem hér um ræðir, var bókað, að ákærði væri áminntur um sannsögli og síðan í beinu framhaldi, að gætt væri ákvæða 2. mgr. 77. gr. laga nr. 74/1974. Skýrsla ákærða í þinghaldinu 21. desember 1976 byrjar svo: „Vitnið skýrir svo frá:“ Síðar í skýrslunni er ákærði 7 sinnum nefndur vitni af dómara, er svör hans eru færð til þingbókar. Í síðara þinghaldinu 1. mars 1977 er ákærði nefndur hann og einu sinni mætti. Telja verður af þessu og öðrum málsgögnum, að álykta megi, að dómari hafi litið á ákærða sem vitni í bæði skiptin og áminnt hann um sannsögli sem slíkan, en jafnframt kynnt honum réttarstöðu sakaðra og grunaðra manna, ekki af því að nokkur sérstakur grunur lægi á honum um refsiverða hegðun, heldur af því, að hann var í sveit þeirra lögreglumanna, sem framkvæmdu handtöku þá, sem kært hafði verið út af. Benda og málsgögn eindregið til, að ákærða hafi verið þetta ljóst og því vitandi um stöðu sína sem vitnis. Hefur hann skýrt frá því, af hvaða hvötum hann þagði yfir vitneskju sinni um þær A og B, svo sem að framan er rakið.

Af málgögnum kemur ótvírætt fram, að enginn sérstakur grunur liggur á ákærða fyrir hugsanlega aðild að refsiverðu athæfi í sambandi við handtökuna fyrr en þær A og B leysa frá skjóðunni. Sá grunur, sem þá kemur til, verður vegna eindreginnar og rökstuddrar vissu um undandrätt í fyrri skýrslum ákærða.

Ber því að telja, að þegar ákærði kom fyrir dóm hinn 21. desember 1976 og 1. mars 1977 hafi hann ekki verið sökunautur, heldur vitni. Hafi honum verið það ljóst og enga ástæðu haft til að ætla annað. Verður því talið sannað, að E hafi borið rangt fyrir rétti, eins og í ákæru segir, í umrædd tvö skipti og með því brotið gegn 1. mgr. 142. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 12. gr. laga nr. 101/1976, en eigi þykir þessi háttsemi vera misnotkun á stöðu hans og því varða við 138. gr. alm. hegningarlaga, þótt hann drægi undan þýðingarmikla vitneskju, sem hann öðlaðist í starfi.

Ákærða var vikið úr starfi sínu 28. apríl 1978, og var það bein afleiðing brots hans. Hann skýrði greiðlega frá öllum atvikum, er á hann var gengið. Þegar litið er til þess, hvað honum gekk til, og sambands hans við Hauk Guðmundsson og önnur þau atriði, sem hér skipta máli, þykir refsing ákærða hæfilega ákveðin fangelsi í 2 mánuði. Eftir atvikum þykir rétt, að fullnustu refsingar skuli frestað og hún skuli niður falla eftir þrjú ár frá uppkvaðningu dóms þessa að telja, haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. hegningarlaganna, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

5. Ákærða D.

Með eigin framburði ákærðu, studdum öðrum gögnum málsins, telst vera sannað, að ákærða hafi gerst sek um háttsemi þá, er í ákæru greinir og að framan er rakin. Hefur hún með því gerst brotleg við 147. gr. almennra hegningarlaga, en ekki 1. mgr. 162. gr. sömu laga svo sem ákæra hljóðar um. Í málflutningi var um þetta ákæruatriði fjallað með ákvæði 147. gr. hegningarlaga í huga. Þykir því fært, sbr. 118. gr. laga nr. 74/1974 i. f., að dæma málið á þeim grundvelli.

Þegar höfð eru í huga þau atvik, sem valda því, að ákærða svo að segja villist inn í mál þetta, að málið upplýsist, er hún ótilkvödd gefur sig fram og segir sannleikann, og önnur þau atriði, er hér teljast skipta máli, þykir eftir atvikum rétt að fresta ákvörðun refsingar og að hún skuli niður falla að liðnum 2 ár-

um frá uppkvaðningu dómsins, haldi ákærða almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

6. Sakarkostnaður.

Samkvæmt 141. gr. og 142. gr. laga nr. 74/1974 skal dæma ákærðu til greiðslu sakarkostnaðar þannig:

Ákærði Matthías Haukur Guðmundsson greiði skipuðum verjanda sínum, Jóni E. Ragnarssyni hæstaréttarlögmanni, réttargæslu- og málsvarnarlaun, kr. 350.000. Annan sakarkostnað, þ. m. t. saksóknarlaun, kr. 450.000, er renni í ríkissjóð, greiði hann einn að tveimur þriðju hlutum.

Ákærði Viðar Á. Olsen greiði skipuðum verjanda sínum, Ragnari Aðalsteinssyni hæstaréttarlögmanni, réttargæslu- og málsvarnarlaun, kr. 325.000.

Ákærði E og ákærða D greiði skipuðum verjanda sínum, Guðmundi Ingva Sigurðssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, kr. 300.000 in solidum.

Ákærða A greiði skipuðum verjanda sínum, Hallgrími B. Geirsyni héraðsdómslögmanni, málsvarnarlaun, kr. 200.000.

Ákærða B greiði skipuðum verjanda sínum, Árna Gr. Finnsyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, kr. 200.000.

Annan sakarkostnað, þ. m. t. saksóknarlaun, kr. 450.000, er renni í ríkissjóð, greiði ákærðu Viðar Á. Olsen, E, A, B og D að einum þriðja hluta in solidum.

Dómsorð:

Ákærði Matthías Haukur Guðmundsson sæti fangelsi í 9 mánuði. Til frádráttar komi gæsluvarðhaldsvist hans 7 dagar. Hann greiði skipuðum verjanda sínum, Jóni E. Ragnarssyni hæstaréttarlögmanni, réttargæslu- og málsvarnarlaun, kr. 350.000. Þá greiði hann annan sakarkostnað, þ. m. t. saksóknarlaun, kr. 450.000, er renni í ríkissjóð, einn að tveimur þriðju hlutum.

Ákærði Viðar Á. Olsen sæti fangelsi í 3 mánuði. Til frádráttar komi gæsluvarðhaldsvist hans 4 dagar. Hann greiði skipuðum verjanda sínum, Ragnari Aðalsteinssyni hæstaréttarlögmanni, réttargæslu- og málsvarnarlaun, kr. 325.000.

Ákærði E sæti fangelsi í 2 mánuði, en fresta skal fullnustu refsingar, og skal hún niður falla að liðnum þremur árum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 haldið.

Ákærða A sæti fangelsi í 2 mánuði, en fresta skal fullnustu refsingar, og skal hún niður falla að þremur árum liðnum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 haldið. Hún greiði skipuðum verjanda sínum, Hallgrími B. Geirssyni héraðsdómslögmanni, málsvarnarlaun, kr. 200.000.

Ákærða B sæti fangelsi í 2 mánuði, en fresta skal fullnustu refsingar, og skal hún niður falla að þremur árum liðnum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 haldið. Hún greiði skipuðum verjanda sínum, Árna Gr. Finnssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, kr. 200.000.

Ákærða D telst vera sek um brot á 147. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, en fresta skal ákvörðun refsingar og hún niður falla að liðnum tveimur árum frá dómsuppsögu, verði almennt skilorð 57. gr. hegningarlaganna haldið.

Ákærðu E og D greiði skipuðum verjanda sínum, Guðmundi Ingva Sigurðssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, kr. 300.000 in solidum.

Ákærðu Viðar Á. Olsen, E, A, B og D greiði annan sakarkostnað, þ. m. t. saksóknarlaun, kr. 450.000, er renni í ríkissjóð, að einum þriðja hluta in solidum.

Fimmtudaginn 26. mars 1981.

Nr. 211/1980. **Jónas Haraldsson og**

Guðný Jónasdóttir

(Jónas Haraldsson hdl.)

gegn

Landsbanka Íslands

og gagnsök

(Stefán Pétursson hrl.).

Gjaldeyriskaup. Gengisskráning. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómarmennir Björn Sveinbjörnsson, Benedikt Sigurjónsson, Magnús P. Torfason, Sigurgeir Jónsson og Þór Vilhjálmsson.